

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในบทนี้จะแสดงผลการศึกษาเรื่อง “รายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม ของครัวเรือนหาบเร่แผงลอย ท่าพระจันทร์” ในเชิงปริมาณโดยใช้ตารางสถิติเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มประชากร และอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆที่มีผลต่อการออมและภาระหนี้สิน นอกจากนี้การศึกษานี้ยังแสดงถึงผลการศึกษาในเชิงคุณภาพเพื่อพรรณนาถึงรูปแบบวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย และแหล่งที่มาของรายได้ แหล่งที่ใช้ไปของรายจ่าย การออม และภาระหนี้สินในเชิงลึก

ผลการศึกษามี 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง 2) ข้อมูลรายได้ รายจ่ายเพื่อการบริโภค หนี้สิน และการออม ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย 3) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อรายได้ รายจ่ายเพื่อการบริโภค หนี้สิน และการออม ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย 4) วิถีการผลิตและวิถีชีวิตของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย และกรณีศึกษา

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 50 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์ โดยมีข้อมูลดังต่อไปนี้ (ข้อมูลโดยละเอียดปรากฏในภาคผนวก ก)

กลุ่มตัวอย่างของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ที่ได้ทำการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 28 คน (ร้อยละ 56) เพศชาย 22 คน (ร้อยละ 44) อายุเฉลี่ย 43.6 ปี อายุต่ำที่สุด 23 ปี สูงที่สุด 75 คน เมื่อแยกตามช่วงอายุพบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44) อายุ 25-40 ปี รองลงมา (ร้อยละ 32) อายุ 40-60 ปี ร้อยละ 44 ของกลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา – อนุปริญญา รองลงมา (ร้อยละ 34) ระดับต่ำกว่าประถมศึกษา ส่วนระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 22

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66 เป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 34 เป็นผู้อาศัย ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส หรืออยู่กินฉันสามีภรรยา (ร้อยละ 62)

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีประเภทร้านค้าเป็นแผงลอย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมาคือแม่กับดิน รถเข็น และหาบเร่ คิดเป็นร้อยละ 20,16,12 ตามลำดับ ส่วนประเภทสินค้า ร้อยละ 34 ของตัวอย่าง ขายอาหาร หรือ ผัก หรือผลไม้ รองลงมาคือให้เช่าพระเครื่องหรือที่เกี่ยวข้องกับให้เช่าพระเครื่อง เช่น กรอบพระ สร้อย เหรียญ เป็นต้น

กลุ่มตัวอย่างหาบเร่แผงลอย มีพื้นที่ร้านมากกว่า 1 ตารางเมตร จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 58 ส่วนที่เหลือมีพื้นที่ร้านน้อยกว่า 1 ตารางเมตร จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 42

การเก็บค่าเช่าที่ค้าขายตามระเบียบกรุงเทพมหานคร จะพิจารณาจากขนาดพื้นที่ร้านที่แตกต่างกัน เช่น พื้นที่ร้านต่ำกว่า 1 ตารางเมตร เสียค่าเช่าพื้นที่เดือนละ 300 บาท, พื้นที่ร้าน 1 - 2 ตารางเมตร เสียค่าเช่าพื้นที่เดือนละ 600 บาท (สามารถดูได้จากข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมแผงลอย พ.ศ.2519) แต่หากเป็นพื้นที่ของเอกชน วัด มหาธาตุหรือสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์นั้น อัตราค่าเช่าหรือค่าที่จะแตกต่างกันไปตามแต่เจ้าของกำหนด ไม่ได้พิจารณาตามขนาดพื้นที่เป็นสำคัญ

กลุ่มตัวอย่าง เสียค่าเช่า/ค่าที่ และไม่เสียค่าเช่า/ค่าที่ ร้อยละ 50 เท่ากัน โดยคนที่ไม่เสียค่าที่นั้น ส่วนหนึ่งได้ตั้งร้านค้าขายอยู่หน้าร้านใหญ่หรือร้านขายของที่ต้องเสียค่าเช่าอยู่แล้ว และทำการค้าขายมานาน มีความรู้จักสนิทสนมกับเจ้าของร้านที่ให้พื้นที่ค้าขาย อีกส่วนหนึ่งเป็นการค้าประเภทเร่ขาย โดยเดินเร่ขายไปขยับไปมาภายในพื้นที่ทำพระจันทร์ โดยมีระยะทางใกล้เคียงกับจุดค้าขายประจำ เช่น ผู้ค้าเร่ขายล็อตเตอรี่ เป็นต้น

จำนวนวันที่ค้าขายต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่(ร้อยละ 46) ค้าขายทุกวัน รองลงมาเป็นการค้าขายตามความพอใจ ร้อยละ 30 และหยุดบางวัน ร้อยละ 24 โดยผู้ค้าที่หยุดบางวันส่วนใหญ่หยุดเฉพาะวันจันทร์ และมี 1 รายหยุดวันวันวัน

จำนวนแหล่งที่ค้าขายของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86) ค้าขายทำพระจันทร์ ที่เดียว ส่วนอีก 7 คน (ร้อยละ 14) ค้าขายที่ทำพระจันทร์และที่อื่นด้วย โดย ค้าขาย 2 แห่ง 6 คน และค้าขาย 3 แห่ง 1 คน

กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 90 มีที่พักอาศัยที่ชุมชนอื่น มีเพียงร้อยละ 10 มีที่พักที่ชุมชนทำพระจันทร์ ร้อยละ 52 ของกลุ่มตัวอย่างมีที่พักอาศัยเป็นบ้าน/ทาวน์เฮ้าส์ รองลงมาอาศัยอยู่ในห้องแถว/หอ/แฟลต ร้อยละ 40 อีกร้อยละ 8 ไม่มีที่พักเป็นหลักแหล่ง อาศัยนอนที่ท่าเรือที่ท่าเตียน เป็นต้น กรรมสิทธิ์ในที่พักอาศัยของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เช่า (ร้อยละ 46) ใกล้เคียงกับกรรมสิทธิ์ของตนเองหรือคนในครอบครัว (ร้อยละ 42)

ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนากรุงเทพฯและปริมณฑล ร้อยละ 64 รองลงมาเป็นภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 18 และร้อยละ 16 ตามลำดับ ซึ่งต่าง จากงานศึกษาในพื้นที่อื่นส่วนใหญ่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมักจะมีภูมิลำเนาอยู่ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ผู้ค้าที่ทำพระจันทร์ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนากรุงเทพฯและปริมณฑล

4.2 ข้อมูลรายได้ รายจ่ายเพื่อการบริโภค หนี้สิน และการออม ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย

การศึกษานี้ มีการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ตามระดับอายุ การศึกษา ประเภทร้านค้า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับรายได้ และระดับทุน เพื่ออธิบายรายได้รายจ่ายเพื่อการบริโภค หนี้สิน และการออม ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในเบื้องต้น โดยมีข้อมูลในภาพรวมดังนี้

ตารางที่ 4.1
อายุ รายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม

รายการ	หน่วย	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย
อายุ	ปี	23	75	43.6
รายได้	บาทต่อเดือน	4,400	54,000	16,964.80
รายจ่าย	บาทต่อเดือน	3,900	27,000	11,361.10
เงินออม (Stock)	บาท	0	30,000	20,838
เงินออมต่อเดือน	บาทต่อเดือน	0	5,000	1,798
หนี้สิน (Stock)	บาท	0	2,020,000	159,940
การชำระคืนหนี้สินต่อเดือน	บาทต่อเดือน	0.00	32,000	3,488.80
APC		-1.91	4	1.09
APS		-3	2.91	-0.09
สัดส่วนหนี้สินต่อรายได้		0	0.82	0.13

ที่มา : จากการสำรวจของผู้ศึกษา,2552.

หมายเหตุ : สัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ = การชำระคืนหนี้สินต่อเดือน / รายได้ต่อเดือน

จากข้อมูลที่สำรวจผู้ศึกษาได้นำมาจัดเป็นช่วงของข้อมูล โดยมีการแบ่งระดับดังนี้

- (1) ระดับอายุ แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1) อายุต่ำกว่า 25 ปี 2) อายุ 26 – 40 ปี 3) อายุ 40-60 ปี 4) อายุมากกว่า 61 ปี
- (2) ระดับการการศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ไม่ได้ศึกษาหรือระดับประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษา – อนุปริญญา 3) ปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี
- (3) ประเภทร้านค้า แบ่งเป็น 5 ประเภท คือ 1) หาบเร่ 2) แผงลอย 3) รถเข็น 4) แบกับดิน 5) อื่นๆ
- (4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) 1-2 คน 2) 3-4 คน 3) มากกว่า 5 คน
- (5) ระดับรายได้ แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1) น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาทต่อเดือน 2) 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน 3) 20,001 – 30,000 บาทต่อเดือน 4) มากกว่าหรือเท่ากับ 30,001 บาทต่อเดือน

4.2.1 รายได้

จากการศึกษาพบว่า รายได้เฉลี่ยของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย 16,964.8 บาทต่อเดือน ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่มีรายได้ต่อเดือนสูงที่สุด คือ 54,000 บาท ในขณะที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่มีรายได้ต่ำที่สุดคือ 4,400 บาทต่อเดือน ซึ่งสูงกว่าเส้นความยากจนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2552 (ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ สศช. ซึ่งอยู่ที่ 2,020 บาทต่อเดือน)

ร้อยละ 80 ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยระบุว่า เป็นอาชีพที่มีรายได้ที่ไม่สม่ำเสมอ ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82) มีรายได้จากการค้าขายหาบเร่แผงลอยเพียงอย่างเดียว เฉลี่ยเดือนละ 15,562.83 บาท มีเพียงร้อยละ 18 ที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพอื่น เฉลี่ย 7,582.2 บาทต่อคนต่อเดือน เช่น มีรายได้จากการประกอบอาชีพรับราชการประจำ รายได้จากการเปิดร้านขายของ เป็นต้น และมีผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ร้อยละ 8 ที่มีรายได้จากแหล่งอื่น นอกเหนือจากการประกอบอาชีพของครัวเรือน เช่น รายได้จากบุตรหลานส่งให้ รายได้จากการให้เช่าบ้าน/ที่ดิน เฉลี่ย 3,250 บาทต่อเดือน

เมื่อพิจารณาตามระดับรายได้ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย พบว่า ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ร้อยละ 42 มีรายได้อยู่ในระดับ 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน รองลงมาร้อยละ 28 มีรายได้ อยู่ในระดับ 20,001 – 30,000 บาทต่อเดือน มีเพียงร้อยละ 8 ที่มีรายได้มากกว่า 30,001 บาทต่อ เดือน

1) รายได้จำแนกตามอายุ

กลุ่มตัวอย่างอายุ 25 – 40 ปี และ อายุ 40 – 60 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูง ใกล้เคียงกัน คือ 17,986.36 บาท และ 18,600.00 บาท ตามลำดับ ส่วนกลุ่มอายุ ต่ำกว่า 25 ปี และ อายุสูงกว่า 60 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำใกล้เคียงกัน คือ 12,550.00 บาท และ 12,984.00 บาท ตามลำดับ ซึ่งในเบื้องต้นสรุปได้ว่าสอดคล้องตามสมมติฐานวิจัยชีวิต ที่ กล่าวว่าบุคคลจะมีแบบแผนของรายได้ตลอดชั่วชีวิต โดยในช่วงแรกนั้นรายได้จะต่ำมาก และจะ ค่อยๆ เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยจะมีรายได้สูงสุดในตอนกลางของชีวิต หลังจากนั้นรายได้จะค่อยๆ ลดลงไปจนอยู่ในระดับต่ำเกือบเท่าตอนต้นของชีวิต เนื่องจากในช่วงตอนต้นของชีวิตนั้น บุคคล จะมีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำและประสิทธิภาพในการทำงานจะค่อยๆ สูงขึ้น และสูงที่สุดใน ช่วงตอนกลางของชีวิต โดยประสิทธิภาพในการทำงานจะลดลงในช่วงตอนปลายของชีวิต (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 21)

2) รายได้จำแนกตามการศึกษา

หากจำแนกตามระดับการการศึกษา พบว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา – อนุปริญญา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุดคือ 21,815.45 บาท โดยที่ผู้ค้าหาบเร่ แผงลอยที่มี ระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 10,097.65 บาท ในขณะที่ผู้ที่มี การศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า กลับมีรายได้ 17,876.36 บาทต่อเดือนซึ่งต่ำกว่าระดับ การศึกษามัธยมศึกษา – อนุปริญญา (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 22)

3) รายได้จำแนกตามประเภทร้านค้า

เมื่อจำแนกตามประเภทร้านค้า พบว่ากลุ่มร้านค้าประเภทรถเข็นมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด คือ 21,900 บาท ส่วนหาบเร่หรือเร่ขายมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุด คือ 10,616.67 บาท ส่วนกลุ่มแผงลอยมีรายได้เฉลี่ย 16,487 บาทต่อเดือน ซึ่งใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยรายได้ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยทั้งหมด คือ 16,964.8 บาท เนื่องจากกลุ่มแผงลอยมีจำนวนมากถึงร้อยละ 48 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

จากข้อมูลรายได้จำแนกตามประเภทร้านค้า เมื่อพิจารณา รายได้ต่ำที่สุด สูงที่สุดของแต่ละกลุ่มจะพบว่า กลุ่มหาบเร่ ผู้ที่มีรายได้สูงสุดคือ 16,000 บาท และผู้ที่มีรายได้ต่ำที่สุด 4,400 บาท กลุ่มผู้ค้าแบกบดิน ผู้ที่มีรายได้สูงสุดคือ 28,000 บาท และผู้ที่มีรายได้ต่ำที่สุด 4,640 บาท กลุ่มผู้ค้าแผงลอย ผู้ที่มีรายได้สูงสุดคือ 54,000 บาท และผู้ที่มีรายได้ต่ำที่สุด 6,200 บาท และกลุ่มผู้ค้ารถเข็น ผู้ที่มีรายได้สูงสุดคือ 41,400 บาท และผู้ที่มีรายได้ต่ำที่สุด 8,100 บาท ซึ่งคนที่มียาได้สูงสุดมีค่าต่ำกว่ากลุ่มผู้ค้าแผงลอย แต่ค่าเฉลี่ยสูงกว่า เนื่องจากมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำกว่ากลุ่มผู้ค้ารถเข็น (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 24)

4) รายได้จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยของครัวเรือนหาบเร่แผงลอยคือ 3.54 คน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 34) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน โดยมีจำนวนสมาชิกที่ทำงานแล้ว เฉลี่ยครัวเรือนละ 2.46 คน หากจำแนกจำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามช่วงอายุพบว่า ร้อยละ 92 มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในช่วงอายุ 20 – 60 ปี ซึ่งถือเป็นวัยทำงานเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.52 คน เมื่อพิจารณารายได้ของครัวเรือนหาบเร่แผงลอยตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน มีรายได้ต่อเดือนสูงที่สุด คือ 20,555.24 บาท โดยกลุ่มที่มีจำนวนรายได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 4 คน มีรายได้ต่อเดือน 13,790 บาท ส่วนครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน มีรายได้ใกล้เคียงกันคือ 14,667.37 บาทต่อเดือน (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 23)

4.2.2 รายจ่าย

รายจ่ายในที่นี้คือรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ได้แก่ รายจ่ายค่าอาหารและเครื่องดื่ม รายจ่ายค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น รายจ่ายค่าที่พักอาศัย รายจ่ายค่าเครื่องนุ่งห่ม และรายจ่ายอื่นๆ เช่น รายจ่ายค่าเล่าเรียนบุตร รายจ่ายค่ารักษาพยาบาล รายจ่ายค่าสัมมนาการ-การท่องเที่ยว รายจ่ายค่าสุรา บุหรี่ การพนัน รายจ่ายค่าภาษีสังคมตลอดจนเงินทำบุญ เป็นต้น โดยที่รายจ่ายนี้ไม่รวมเงินที่ต้องชำระหนี้ต่อเดือน

รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย 11,361.1 บาทต่อเดือน ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค ของกลุ่มตัวอย่าง คือ 1.09 นั่นคือมีการใช้จ่ายมากกว่ารายได้ปัจจุบันที่หามาได้จึงต้องมีการกู้ยืม โดยเป็นรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค เฉลี่ยเดือนละ 7,495 บาท คิดเป็นร้อยละ 66 ของรายจ่ายทั้งหมด แยกเป็นค่าใช้จ่ายหลักที่สำคัญได้แก่ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม เฉลี่ยเดือนละ 5,396 บาท ค่าสาธารณูปโภค เฉลี่ยเดือนละ 951 บาท ส่วนผู้ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าเช่าที่พักอาศัย เสียค่าเช่าเฉลี่ย 1,912.5 บาทต่อเดือน

ส่วนครัวเรือนที่ต้องอุปการะบุตรหลาน เสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าเล่าเรียนเฉลี่ยเดือนละ 4,227.78 บาท โดยมีถึง 3 ครัวเรือนที่เสียค่าใช้จ่ายส่วนนี้เฉลี่ยเดือนละ 10,000 บาท เนื่องจากส่งลูกเรียนในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของเอกชน โดยให้เหตุผลว่ายอมเสียค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเพราะอยากให้ลูกมีการศึกษาสูงๆ ไม่อยากให้ต้องทำงานลำบากเหมือนตนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาว่าจะทำให้มีอาชีพที่ดี มีรายได้ดี ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น

ร้อยละ 16 ของครัวเรือนที่ให้สัมภาษณ์มีค่าใช้จ่ายด้านการพนันและบุหรี่ สุรา โดยครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายนี้มากที่สุดถึง 4,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นผู้ให้เช่าพระเครื่องดีมีสุรายี่ห้อต่างประเทศ เดือนละ 4-6 ขวดกลม บ้างก็ซื้อล็อตเตอรี่เดือนละไม่ต่ำกว่า 1 พันบาท และค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายด้านการพนันและบุหรี่ สุรา ของครัวเรือน 1,687.5 บาทต่อเดือน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยในการทำบุญและเงินใส่ซองช่วยงานศพ งานแต่งงาน ฯลฯ ของผู้ค้ากลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยเดือนละ 437 บาท ส่วนค่าเฉลี่ยเงินทำบุญของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 524 บาทต่อเดือน

เป็นที่น่าสังเกตว่า มีเพียงร้อยละ 6 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายเป็นค่ารักษาพยาบาล เฉลี่ย 1,233 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายเรื่องค่ารักษาพยาบาลให้เหตุผลว่าทำงานเป็นปกติทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงไม่ค่อยเจ็บป่วย บางครั้งเป็นไข้เล็กๆน้อยๆก็ไม่อยากไปหาหมอ เนื่องจากจะเสียเวลาประกอบอาชีพค้าขาย

1) รายจ่ายจำแนกตามระดับรายได้

รายจ่ายของครัวเรือนเพื่อการอุปโภคบริโภคสอดคล้องกับระดับชั้นรายได้ ซึ่งการที่กลุ่มที่มีรายได้มากและมีการบริโภคมากนั้น สอดคล้องตามแนวคิดของ John Maynard Keynes โดยเคนส์มีความเห็นว่าการบริโภคที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income) ที่เกิดขึ้นในช่วงเดียวกันหลังจากหักภาษีแล้ว โดยรายได้ที่บุคคลสามารถนำมาใช้สอยได้จริงในปัจจุบัน (Disposable Income)

โดยระดับชั้นรายได้มากกว่า 30,001 บาท มีรายจ่ายในการบริโภคเฉลี่ยต่อเดือน สูงที่สุด 17,475 บาท โดยที่ค่าเฉลี่ยจำนวนการบริโภคของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับชั้นรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท คือ 6,092.14 บาท แต่เมื่อพิจารณาความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค พบว่าระดับชั้นรายได้ 10,001 – 20,000 บาท มีค่าสูงที่สุดคือ 1.49 ในขณะที่ระดับชั้นรายได้มากกว่า 30,001 บาท มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคต่ำที่สุด คือ - 0.55 (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 25)

2) รายจ่ายจำแนกตามอายุ

รายจ่ายเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนหาบเร่แผงลอยที่ชุมชนท่าพระจันทร์ เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่ากลุ่มอายุ 25 – 40 ปี มีการบริโภคต่อเดือนสูงที่สุด คือ 12,643.18 บาท รองลงมาคือกลุ่มอายุ 40 – 60 ปีบริโภค 12,119.06 บาท ในขณะที่กลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี บริโภคน้อยที่สุด 7,800.00 บาท เมื่อพิจารณาความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคพบว่า กลุ่มที่มีค่า APC มากที่สุด คือ กลุ่มอายุ 40 – 60 ปี คือ 1.34 ส่วนกลุ่มอายุที่มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคต่ำที่สุด คือกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี มีค่า APC เท่ากับ 0.69 ซึ่งการที่กลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี มีการบริโภคต่อเดือนและความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคต่ำที่สุดอาจจะเนื่องมาจากผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ยังมีผู้อุปการะหรือให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน ยังไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในบ้านทั้งหมด รวมถึงค่าใช้จ่ายในการบริโภคซึ่งยังมีผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบอยู่ (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 21)

3) รายจ่ายจำแนกตามการศึกษา

กลุ่มที่มีระดับการศึกษา มัธยมศึกษา – อนุปริญญา มีการบริโภคเฉลี่ยสูงสุดคือ 13,693.18 บาท ส่วนระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา มีการบริโภคต่ำที่สุด คือ 7,355.29 บาท แต่เมื่อพิจารณาความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (APC : Average propensity to consume) จะพบว่า ผู้ค้าหาบเร่ แผงลอยที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคสูงสุด คือ 1.53 ในขณะที่ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคของผู้ค้าหาบเร่ แผงลอยที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา – อนุปริญญา มีค่าต่ำที่สุดคือ 0.73 และ ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค ของกลุ่มตัวอย่าง คือ 1.09 ส่วนกลุ่มที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีมีรายจ่ายเพื่อการบริโภค 12,887.73 บาทต่อเดือน และมีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค 1.08 ซึ่งจากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์ต่อรายจ่ายต่อเดือนและไม่สัมพันธ์กับความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 22)

4) รายจ่ายจำแนกตามประเภทร้านค้า

เมื่อจำแนกตามประเภทร้านค้า พบว่า กลุ่มที่มีรายจ่ายในการการบริโภคต่อเดือนสูงที่สุดคือกลุ่มผู้ค้าแบกบดิน 13,244 บาท และมีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคสูงสุดคือ 0.74 ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงเป็นอันดับสองเมื่อจำแนกตามประเภทร้านค้า ส่วนประเภทร้านค้าที่มีรายจ่ายในการการบริโภคต่อเดือนต่ำที่สุดคือกลุ่มผู้ค้าหาบเร่ 7,450 บาท ต่อเดือน ในขณะที่ประเภทร้านค้าที่มีส่วนกลุ่มที่มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคต่ำที่สุดคือกลุ่มรถเข็น (0.54) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดมีผู้ค้ามีการบริโภคสูงสุด จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการบริโภคไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ เนื่องจากยังมีรายจ่ายอื่นๆที่ไม่ใช่เพื่อการอุปโภคบริโภค ได้แก่ การชำระหนี้สินต่อเดือนของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย โดยจะเห็นได้จากการที่กลุ่มผู้ค้ารถเข็นมีสัดส่วนการชำระหนี้สินต่อเดือนเมื่อเทียบกับรายได้สูงถึง 0.37 (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 24)

5) รายจ่ายจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน มีรายได้ต่อเดือนสูงที่สุด และมีจำนวนการบริโภคสูงที่สุด คือ 12,311.90 แต่เมื่อดูความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคกลับพบว่ามีความต่ำที่สุด คือ 0.93 โดยกลุ่มที่มีจำนวนรายได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 5 คน และมีการบริโภคต่ำที่สุดด้วยเช่นกันคือ 10,060 บาท มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคสูงที่สุด คือ 1.40 แต่กลุ่มที่มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคต่ำที่สุด คือ กลุ่มครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ซึ่งในเบื้องต้นสามารถสรุปได้จากข้อมูลว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับการรายจ่ายเพื่อการบริโภคและความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 23)

4.2.3 การออม

ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ร้อยละ 74 ตอบว่ามีเงินออมสะสม (เงินออมที่เป็น Stock) เฉลี่ย 28,159.46 บาทต่อคน โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72) มีการออมที่ไม่แน่นอน และร้อยละ 52 ที่มีการออมรายเดือนเฉลี่ย 1,798 บาทต่อคนต่อเดือน โดยในกลุ่มผู้ที่มีเงินออมนี้นี้มีผู้ออมเฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุดคือ 15,000 บาท และความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยคือ - 0.09

1) วัตถุประสงค์ในการออม

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์สำคัญที่ทำให้ครัวเรือนหาบเร่แผงลอยออมทรัพย์ (ตารางที่ 4.2) จะพบว่า ครัวเรือนหาบเร่แผงลอยให้ความสำคัญกับการออมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในอนาคตมากที่สุด เนื่องจากยังไม่ได้วางแผนว่าจะเอาไปใช้ทำอะไร รองลงมาเป็นวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อเป็นค่าศึกษาเล่าเรียนบุตร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของคนให้ความสำคัญด้านการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่มีลูกแล้วให้สัมภาษณ์ว่าอยากส่งเสียให้ลูกเรียนสูงๆ จะได้ไม่ต้องทำงานลำบากเหมือนตนเอง และมองว่าการมีความรู้ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยของตนเองและครอบครัวซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนเรื่องสุขภาพ ในกลุ่มตัวอย่าง มี

เพียงร้อยละ 8 ที่ให้สัมภาษณ์ว่ามีการทำประกันชีวิตไว้ ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการประกันชีวิต เพราะฉะนั้น หากรัฐบาลมีโครงการประกันสังคมสำหรับผู้ประกอบอาชีพนอกระบบเศรษฐกิจย่อมจะทำให้ประชาชนมีหลักประกันในชีวิตมากขึ้น และพัฒนามาตรฐานการรักษาพยาบาลโดยการใช้สิทธิบัตรทองให้มีความเท่าเทียมกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในด้านหลักประกันสุขภาพให้กับประชาชน

ตารางที่ 4.2

วัตถุประสงค์ในการออม

วัตถุประสงค์ในการออม	ร้อยละ
1. เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในอนาคต	26
2. เพื่อเป็นค่าศึกษาเล่าเรียนบุตร เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยของตนเองและ	18
3. ครอบครัวยุติ	18
4. เพื่อเก็บไว้ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก	8
5. เพื่อเก็บไว้ซื้อที่ดิน	2
6. เพื่อเก็บไว้สร้างที่อยู่อาศัย	2
7. เพื่อเก็บไว้ลงทุนทำธุรกิจในอนาคต	6
8. อื่นๆ	8

ที่มา : จากการสำรวจของผู้ศึกษา, 2552.

หมายเหตุ : สามารถตอบได้มากกว่า 1 สาเหตุ

2) รูปแบบในการออม

ส่วนรูปแบบในการออม (ตารางที่ 4.3) ส่วนใหญ่ออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน/ธนาคาร/สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ ในรูปแบบของเงินฝาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมั่นใจในระบบการรองลงมาเป็นการออมในรูปแบบการซื้อสินทรัพย์ เช่น ทองคำ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นว่าราคาทองคำมีแนวโน้มที่จะปรับตัวสูงขึ้นและมีมูลค่ามากขึ้นตามกาลเวลา และการออมในรูปแบบการถือเงินสดเนื่องจากมีสภาพคล่องสูง มีความคล่องตัวในการใช้จ่าย บางส่วนเป็นผู้ค้าที่มีอายุมากให้สัมภาษณ์ว่าสาเหตุที่ออมเป็นเงินสดเนื่องจาก ไม่มีความรู้จึงไม่ยอมออมทรัพย์กับธนาคาร ต้องเสียเวลาไปฝากเงิน ถอนเงิน ซึ่งต้องค้าขายทุกวัน และใช้บัตร ATM ไม่เป็น ส่วนการออมในรูปแบบอื่นๆ เช่น การทำประกันชีวิต 3 รายและออมในรูปแบบการซื้อกองทุนรวมและพันธบัตรรัฐบาล 1 ราย ซึ่งจากข้อมูลชี้ให้เห็นว่ามีการออมในประเภทนี้เฉพาะผู้ที่มีรายได้สูง และมีระดับการศึกษาสูง โดยผู้ที่มีการออมในลักษณะการทำประกันชีวิต มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ส่วนผู้ที่ออมในรูปแบบการซื้อกองทุนรวมและพันธบัตรรัฐบาล มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีและกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโท

ตารางที่ 4.3

รูปแบบในการออม

รูปแบบในการออม	ร้อยละ
1. เงินฝากสถาบันการเงิน/ธนาคาร/สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ	62
2. ออมในรูปแบบการซื้อสินทรัพย์ เช่น ทองคำ เป็นต้น	24
3. ออมในรูปแบบการถือเงินสด	20
4. อื่นๆ	8

ที่มา : จากการสำรวจของผู้ศึกษา, 2552.

หมายเหตุ : สามารถตอบได้มากกว่า 1 รูปแบบ

3) การออมจำแนกตามระดับรายได้

ส่วนการออมพบว่าระดับขั้นรายได้ 20,001 - 30,000 บาท มีการออมสูงที่สุด คือ 4,181.82 บาทต่อเดือนแทนที่จะเป็นกลุ่มที่มีระดับขั้นรายได้มากกว่า 30,001 บาท ส่วนระดับขั้นรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท มีจำนวนเงินออมต่อเดือนต่ำที่สุดซึ่งก็สอดคล้องกับรายได้ที่ได้รับ ส่วนความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม ระดับขั้นรายได้มากกว่า 30,001 บาท สูงที่สุด คือ 1.56 ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มที่มีระดับรายได้สูงที่สุดมีจำนวนเงินออมต่อเดือนต่ำแต่มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมสูงที่สุด เนื่องจากรายได้ในปัจจุบันของกลุ่มที่มีรายได้สูงติดลบเพราะได้บริโภคไปแล้วในอดีต เมื่อพิจารณาจากข้อมูลจะพบว่ากลุ่มที่มีระดับรายได้สูงที่สุดกลับมีการออมที่เป็นปริมาณเงินเฉลี่ย 1,250 บาทต่อเดือน เนื่องจากต้องชำระหนี้ต่อเดือนมากจึงทำให้มีเงินเหลือสำหรับการออมน้อย ซึ่งระดับรายได้มากกว่า 30,001 บาทต่อเดือนนี้มีจำนวนหนี้สิน และสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้สูงที่สุดด้วยเช่นกัน (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 25)

4) การออมจำแนกตามอายุ

เมื่อพิจารณาปริมาณเงินออมต่อเดือน พบว่า กลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมสูงที่สุด คือ 0.31 และมีการออมเฉลี่ยต่อเดือน 3500 บาท ซึ่งสูงที่สุด ส่วนกลุ่มอายุ 25 – 40 ปี มีจำนวนเงินออมต่อเดือนสูงที่สุด คือ 2,454.55 บาท แต่มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม 0.02 แต่กลุ่มอายุ 40 – 60 ปี มีจำนวนเงินออมต่อเดือน 1,468.75 บาท มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมติดลบและมีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมต่ำที่สุดคือ - 0.34 ส่วนกลุ่มอายุสูงกว่า 60 ปีมีจำนวนเงินออมต่อเดือนเฉลี่ยเพียงเดือนละ 1,080 บาท มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม 0.0

เมื่อพิจารณาข้อมูลการออมเฉลี่ยต่อเดือน การที่กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากมีการออมน้อยนั้น มีความสอดคล้องกับสมมุติฐานวัฏจักรชีวิต ที่กล่าวว่าบุคคลจะมีการออมมากในช่วงกลางชีวิต และออมน้อยในช่วงต้นชีวิตและปลายชีวิต ส่วนช่วงอายุ ต่ำกว่า 25 ปี ที่มีการออมมากนั้น อาจจะเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำที่สุดคือ 23 ปี ซึ่งหากเป็นกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีอายุในช่วงต้นชีวิตต่ำกว่านี้ อาจจะทำให้ปริมาณการออมต่อเดือนและความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุน้อยมีค่าต่ำกว่างานศึกษานี้ (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 21)

5) การออมจำแนกตามการศึกษา

จำนวนเงินออมเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง คือ 1,798 บาท โดยกลุ่มที่มีเงินออมสูงที่สุดคือ กลุ่มผู้ค้าหาบเร่ แผงลอยที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีการออมเฉลี่ยเดือนละ 2,772.73 บาท รองลงมาคือกลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา – อนุปริญญา 2431.82 และ ต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 347.06 บาท ซึ่งการที่ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มที่ออมต่ำสุดนั้นมีส่วนต่างจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนกับกลุ่มที่ออมสูงสุดประมาณ 5 เท่ากว่า และเมื่อพิจารณา ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม กลับพบว่า กลุ่มที่มีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม สูงสุดคือกลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา – อนุปริญญา มีค่า APS เท่ากับ 0.27 ส่วนระดับต่ำกว่าประถมศึกษา มีค่า APS ต่ำที่สุด เพียง - 0.56

ซึ่งหากพิจารณาปริมาณการออมเฉลี่ยต่อเดือนในแต่ละระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีการออมเฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ ซึ่งในเบื้องต้นจึงคาดว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางเดียวกัน (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 22)

4.2.4 หนี้สิน

จำนวนหนี้สิน หมายถึง จำนวนหนี้สินของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจากแหล่งที่มาของหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ ทั้งรูปแบบการกู้ การเช่าซื้อ และการยืม ซึ่งมี 2 ประเด็น คือ จำนวนหนี้สินรวม และการชำระหนี้ต่อเดือน ในงานศึกษานี้จะพิจารณาการชำระหนี้ต่อเดือน

จำนวนหนี้สินรวม หมายถึง จำนวนหนี้สินที่เป็น Stock รวมยอดหนี้สินทั้งหมดจากทุกแหล่งและทุกรูปแบบ

การชำระหนี้ต่อเดือน หมายถึง จำนวนเงินเฉลี่ยของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ต้องจ่ายไปเพื่อชำระหนี้สิน โดยอาจชำระหนี้เป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน หรืออื่นๆ แต่จะนำมาคำนวณเป็นการชำระหนี้รายเดือน หน่วยเป็นบาทต่อเดือน

1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มที่มีหนี้สิน (การชำระหนี้ต่อเดือน)

เมื่อพิจารณาข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มที่มีหนี้สินโดยพิจารณาจากการชำระหนี้ต่อเดือน โดยแบ่งการชำระหนี้ต่อเดือน ออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) มีการชำระหนี้สิน 1 - 3,000 บาท 2) มีการชำระหนี้สิน 3,001 - 10,000 บาท และ 3) มีการชำระหนี้สิน 10,001 บาทขึ้นไป พบว่าส่วนใหญ่จะมีการชำระหนี้สิน ช่วง 3,001 - 10,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า ประถมศึกษา ส่วนคนที่มีหนี้สินมากกว่า 10,001 บาท จะมีอายุเฉลี่ยมากที่สุด 47.75 ปี (ตารางที่ 4.4)

กลุ่มที่มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยสูงสุด มีการชำระหนี้สินระดับ 1 - 3,000 บาท เมื่อพิจารณาจากประสบการณ์การค้าขายกลับพบว่า กลุ่มผู้ค้าที่มีประสบการณ์ค้าขายมากที่สุด กลับเป็นกลุ่มที่มีระดับการชำระหนี้ มากกว่า 10,001 บาท/เดือน และกลุ่มที่มีการชำระหนี้สินในทุกระดับคิดจะเปลี่ยนอาชีพน้อยกว่าผู้ที่ไม่หนี้สิน โดยที่ผู้ที่ไม่หนี้สิน มีเงินออม มีการสะสมทุน และคิดขยายกิจการหรือเปลี่ยนไปทำธุรกิจอย่างอื่น ต่างจากกลุ่มที่มีหนี้สิน (ตารางที่ 4.3) ที่ส่วนใหญ่ตั้งเป้าหมายที่จะประกอบอาชีพต่อไป

ตารางที่ 4.4

ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มผู้ค้าที่ไม่มีการชำระหนี้สินและมีการชำระหนี้สิน

หนี้สิน (บาท/เดือน)	จำนวน (คน- ร้อยละ)	อายุเฉลี่ย (ปี)	การศึกษา (คน- ร้อยละ)		
			ต่ำกว่า ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา - อนุปริญญา	ปริญญาตรี หรือ สูงกว่า
ไม่มีการชำระหนี้สิน	28 (ร้อยละ 56)	44.04	10 (ร้อยละ 20)	10 (ร้อยละ 20)	8 (ร้อยละ 16)
1 - 3,000 บาท	8 (ร้อยละ 16)	39.88	2 (ร้อยละ 4)	6 (ร้อยละ 12)	0
3,001 - 10,000 บาท	10 (ร้อยละ 20)	43.70	5 (ร้อยละ 10)	3 (ร้อยละ 6)	2 (ร้อยละ 4)
10,001 บาทขึ้นไป	4 (ร้อยละ 8)	47.75	0	3 (ร้อยละ 6)	1 (ร้อยละ 2)
รวม	50 คน	43.6	17 (ร้อยละ 34)	22 (ร้อยละ 44)	11 (ร้อยละ 22)

หนี้สิน (บาท/เดือน)	จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย (คน)	ประสบการณ์ค้าขาย (ปี)	คิดเปลี่ยนอาชีพ (คน-ร้อยละ)			ผู้มีเงินออม(คน- ร้อยละ)	
			ไม่เปลี่ยน	เปลี่ยน	ไม่แน่ใจ	มีเงินออม	ไม่มีเงินออม
ไม่มีการชำระหนี้สิน	3.18	14.09	14 (ร้อยละ 28)	9 (ร้อยละ 18)	5 (ร้อยละ 10)	22 (ร้อยละ 44)	6 (ร้อยละ 12)
1 - 3,000 บาท	4.63	15.63	7 (ร้อยละ 14)	1 (ร้อยละ 2)	0	6 (ร้อยละ 12)	2 (ร้อยละ 4)
3,001 - 10,000 บาท	3.50	12.40	6 (ร้อยละ 12)	1 (ร้อยละ 2)	3 (ร้อยละ 6)	7 (ร้อยละ 14)	3 (ร้อยละ 6)
10,001 บาทขึ้นไป	4.00	16.50	3 (ร้อยละ 6)	0	1 (ร้อยละ 2)	1 (ร้อยละ 2)	2 (ร้อยละ 4)
รวม	3.54	14.19	30 (ร้อยละ 60)	11 (ร้อยละ 22)	9 (ร้อยละ 18)	37 (ร้อยละ 74)	13 (ร้อยละ 26)

ที่มา : จากการสำรวจของผู้ศึกษา,2552.

2) ข้อมูลหนี้สินและหนี้สินในระบบ นอกกระบบ

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46 มีหนี้สิน โดยมียอดหนี้สิน (หนี้สินที่เป็น Stock) เฉลี่ย 347,695.65 บาทต่อคน โดยคนที่มีหนี้สูงสุด 2,020,000 บาท และต่ำสุด 10,000 บาท ซึ่งเป็นหนี้จากการเช่าซื้อบ้านและหนี้สินเพื่อเป็นเงินหมุนเวียนในการค้าขาย ระยะเวลาการก่อหนี้เฉลี่ย 9 ปี คนที่มีระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้สูงสุดคือ 30 ปี เป็นการกู้เพื่อซื้อบ้าน ส่วนผู้ที่มีระยะเวลาก่อนหนี้ต่ำที่สุดคือ 1 ปี โดยเป็นหนี้ในระบบ ร้อยละ 65.2 ของจำนวนผู้มีหนี้สินทั้งหมด มียอดหนี้สินเฉลี่ย 501,800 บาทต่อคน และเป็นหนี้นอกกระบบ ร้อยละ 44 ของจำนวนผู้มีหนี้สินทั้งหมด มียอดหนี้สินเฉลี่ย 41,363 บาทต่อคน ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนผู้เป็นหนี้ นอกกระบบน้อยกว่าในระบบ แต่เมื่อพิจารณาการชำระหนี้ต่อเดือนของกลุ่มผู้ค้าที่เป็นหนี้ในระบบและนอกกระบบ พบว่า ค่าเฉลี่ยการชำระหนี้ต่อเดือนของกลุ่มที่มีหนี้สินนอกกระบบ 13,333.33 บาทต่อเดือน ส่วนกลุ่มที่มีหนี้สินในระบบมีการชำระหนี้เฉลี่ย 7,425 บาทต่อเดือน ซึ่งน้อยกว่ากลุ่มที่มีหนี้สินนอกกระบบเกือบ 2 เท่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มที่มีหนี้สินนอกกระบบแม้ว่าจะมียอดหนี้เฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มหนี้สินในระบบประมาณ 12 เท่า แต่กลับมีภาระต้องชำระหนี้ต่อเดือนสูงกว่ามากเกือบ 2 เท่า เนื่องจากหนี้ในระบบส่วนใหญ่มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10-20 บาทต่อเดือน ทำให้ต้องชำระหนี้ต่อเดือนมากและมีความเป็นไปได้ยากที่ผู้ค้ากลุ่มที่มีหนี้สินนอกกระบบนี้จะหลุดพ้นวงจรหนี้ นอกกระบบได้ เพราะเมื่อค้าขายไม่ดี มีรายได้ไม่พอชำระหนี้ก็จะต้องกู้ระบบเพิ่มเพื่อมาจ่ายหนี้เก่าและกู้มาเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน

ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ในระบบเฉลี่ยร้อยละ 8.06 ต่อปี ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ นอกกระบบเฉลี่ย ร้อยละ 138.75 ต่อปี หรือเฉลี่ยร้อยละ 11.56 ต่อเดือน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้ นอกกระบบร้อยละ 37.5 ที่กู้โดยมีอัตราดอกเบี้ย 20 ต่อเดือน และอีกร้อยละ 37.5 ที่กู้โดยมีอัตรา ดอกเบี้ย 10 ต่อเดือน ซึ่ง 2 กลุ่มนี้รวมกันมีมากถึงร้อยละ 75 หรือ 3 ใน 4 ที่มีอัตราดอกเบี้ยนอก ระบบสูง ซึ่งเป็นอัตราดอกเบี้ยที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนด

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ที่มีหนี้สินนอกกระบบเพราะไม่มีหลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำ ประกันซึ่งทำให้ไม่สามารถกู้เงินในระบบได้ อีกทั้งมีความต้องการเงินเพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉินทำ ให้ต้องกู้เงินนอกกระบบ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบของกลุ่มผู้ค้า หาบเร่แผงลอยกลุ่มนี้ เมื่อศึกษาจากข้อมูลในเชิงลึกของคนกลุ่มนี้ พบว่า จำนวนทั้งหมดของผู้ที่มี หนี้สินนอกกระบบมีการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี โดยร้อยละ 45 มีการศึกษาในระดับ ประถมศึกษาหรือไม่ได้ศึกษา และร้อยละ 55 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาถึงอนุปริญญา

ในขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปกลับไม่มีหนี้สินนอกระบบเลย ซึ่งจากข้อมูลนี้อาจชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่สูงมีผลทำให้คนมีความเข้าใจในระบบการเงินการธนาคารมากขึ้น และมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ง่ายกว่า

บางคนให้สัมภาษณ์ถึงเหตุผลในการไม่กู้ยืมในระบบว่า มีความยุ่งยากในการจัดเตรียมเอกสารซึ่งไม่ค่อยมีความรู้และไม่กล้าเข้าไปคุยกับเจ้าหน้าที่ธนาคาร แสดงให้เห็นถึงการประทับตราความไม่รู้ของตนเองให้ถูกกำหนดตามระดับความรู้ที่วัดโดยระบบการศึกษา หากทางภาครัฐหรือผู้เกี่ยวข้องมีการจัดอบรมหรือให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเงินทุนและการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืมน่าจะทำให้แก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบได้ส่วนหนึ่ง

สำหรับทัศนคติของผู้ที่มีหนี้สินนอกระบบ ที่มีต่อโครงการการโอนหนี้สินนอกระบบให้ เป็นหนี้สินในระบบของรัฐบาลชุดปัจจุบัน (ปี 2552 รัฐบาลสมัยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) พบว่าผู้ค้ายังมีความไม่มั่นใจว่าโครงการดังกล่าวจะสามารถแก้ปัญหาให้กับผู้ที่มีปัญหาได้จริง เนื่องจากต้องแจ้งชื่อผู้ให้กู้นอกระบบ ซึ่งผู้ที่มีความเกรงกลัวผู้มีอิทธิพล เกรงว่าจะมีความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้การที่ต้องใช้บุคคลค้ำประกัน ก็ไม่มั่นใจว่าจะมีคนค้ำประกันให้ เนื่องจากกลุ่มที่เป็นหนี้สินนอกระบบด้วยกันมักจะรู้กันว่าต่างคนต่างก็มีหนี้สินมากอยู่แล้ว จึงไม่อยากจะเพิ่มภาระด้วยการค้ำประกันใครอีก แต่หากโครงการดังกล่าวสามารถดำเนินการได้จริงถือว่าเป็นเรื่องที่ดี ที่จะทำให้ชีวิตหลุดพ้นจากวงจรของการเป็นหนี้สินนอกระบบ และจะสามารถตั้งตัวใหม่ได้

หากคำนวณยอดหนี้สินรวมต่อรายได้เพื่อประเมินความสามารถในการชำระหนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมียอดหนี้สินมากกว่ารายได้ที่ได้รับในแต่ละเดือน 15.52 เท่า โดยกลุ่มที่มีการกู้ยืมในระบบมียอดหนี้สินมากกว่ารายได้ที่ได้รับในแต่ละเดือน 24.15 เท่า ซึ่งยอดหนี้สินที่สูงส่วนหนึ่งมาจากการกู้ซื้อบ้าน ส่วนกลุ่มที่มีการกู้ยืมนอกระบบมียอดหนี้สินมากกว่ารายได้ที่ได้รับในแต่ละเดือน 1.78 เท่า แต่กลุ่มที่กู้ยืมนอกระบบมีการชำระหนี้ต่อเดือนสูงเนื่องจากดอกเบี้ยเงินกู้ในระบบสูงเฉลี่ยร้อยละ 11.56 ต่อเดือน

3) สาเหตุของการมีภาระหนี้สิน

สาเหตุของการมีภาระหนี้สินของกลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ท่าพระจันทร์ ส่วนใหญ่ระบุว่า เป็นเพราะรายรับไม่พอกับรายจ่าย ขาดทุนในการค้าขาย และการที่ไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ เป็นที่น่าสังเกตว่าการมีพฤติกรรมไม่ดีชอบเล่นการพนันติดยาเสพติดเป็นสาเหตุทำให้มีภาระหนี้สิน โดยกลุ่มตัวอย่าง ให้สัมภาษณ์ว่ามีการเล่นการพนันได้แก่สลากกินแบ่งรัฐบาล และหวยใต้ดินและยาเสพติดคือสุรา

ตารางที่ 4.5

สาเหตุของการมีภาระหนี้สิน

สาเหตุของการมีภาระหนี้สิน	ร้อยละ
1 ต้องการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี	17.39
2 มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครัวเรือน	17.39
3 มีพฤติกรรมไม่ดีชอบเล่นการพนันติดยาเสพติด	4.35
4 ไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์	24.78
5 รายรับไม่พอกับรายจ่าย	31.74
6 ขาดทุนในการค้าขาย	26.09
7 ใช้เพื่อลงทุนประกอบอาชีพ	17.39
8 อื่นๆ	17.39

ที่มา : จากการสำรวจของผู้ศึกษา,2552.

หมายเหตุ : 1. สามารถตอบได้มากกว่า 1 สาเหตุ

2. เป็นข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินจำนวน 23 ราย

4) ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินโดยรวม (ตารางที่ 4.6)

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินโดยรวม ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 52) มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่หนี้สินลดลงเรื่อยๆ โดยจะพยายามไม่สร้างหนี้สินเพิ่มโดยไม่จำเป็น เนื่องจากมองว่าเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ค่าขายไม่ดีจึงพยายามใช้จ่ายให้ประหยัดมากขึ้น ร้อยละ 44 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินโดยรวม และมีร้อยละ 4 ที่มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยมีวัตถุประสงค์การกู้ยืมมาเพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน

ตารางที่ 4.6

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินโดยรวม

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สิน	ร้อยละ
ลดลงเรื่อยๆ	52
ไม่เปลี่ยนแปลง	44
เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ	4

ที่มา : จากการสำรวจของผู้ศึกษา, 2552.

หมายเหตุ : ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินจำนวน 23 ราย

5) การใช้ประโยชน์จากเงินกู้ (ตารางที่ 4.7)

การใช้ประโยชน์ของเงินกู้ของกลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ทำพระจันทร์ มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.17) ที่ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้ทั้งหมด มีเพียงร้อยละ 13.04 ที่ไม่ได้ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้ทั้งหมด และผู้ที่ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้บางส่วน ร้อยละ 34.78 โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มที่ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้บางส่วนและกลุ่มที่ไม่ได้ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้ทั้งหมด มีรวมกันถึงร้อยละ 47.83 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวินัยทางการเงินของผู้ที่มีหนี้ ซึ่งการไม่มีวินัยในการใช้เงินให้ตรงตามวัตถุประสงค์อาจจะทำให้เกิดการก่อหนี้เพิ่มในอนาคต

ตารางที่ 4.7
การใช้ประโยชน์ของเงินกู้

การใช้ประโยชน์ของเงินกู้	ร้อยละ
ไม่ได้ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้ทั้งหมด	13.04
ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้บางส่วน	34.78
ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้ทั้งหมด	52.17

ที่มา : จากการสำรวจของผู้ศึกษา, 2552.

6) การชำระหนี้ต่อเดือนจำแนกตามระดับรายได้

ระดับชั้นรายได้มากกว่า 30,001 บาท มีการชำระหนี้สิน และสัดส่วนการชำระหนี้สินต่อเดือนต่อรายได้ สูงที่สุด โดยมีการชำระหนี้สินต่อเดือนเฉลี่ย 23,000 บาท และมีสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ 0.53 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการชำระหนี้เงินกู้ซื้อบ้านกับธนาคารพาณิชย์ ซึ่งต่างจากระดับชั้นรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท มีการชำระหนี้สินต่อเดือน และสัดส่วนการชำระหนี้สินต่อเดือนต่อรายได้ต่ำที่สุด โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ค้ำกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง รายได้น้อย ใช้จ่ายน้อย ใช้จ่ายเท่าที่หาได้ ไม่เกินตัว และไม่ก่อหนี้ (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 25)

7) การชำระหนี้ต่อเดือนจำแนกตามอายุ

กลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี ไม่มีหนี้สิน ส่วนกลุ่มอายุ 40 – 60 ปี มีการชำระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด 4,440.00 บาทต่อเดือนและมีสัดส่วนการชำระหนี้สินต่อรายได้สูงที่สุด คือ 0.19 และเป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มอายุสูงกว่า 60 ปี มีการชำระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนสูงรองลงมา เดือนละ 4000 บาท และมีสัดส่วนการชำระหนี้สินต่อรายได้ 0.13 ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างสูงอายุ ยังมีการชำระหนี้สินที่ต้องผ่อนชำระบ้านที่เช่าซื้อไว้ โดยมีรายหนึ่งที่ผ่อนชำระต่อเดือนสูงถึง 30,000 บาท ทำให้ค่าเฉลี่ยหนี้สินของกลุ่มนี้สูง (ภาคผนวก ก. ตารางที่ 21)

4.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย

การศึกษาในครั้งนี้ได้ประยุกต์ทฤษฎีและผลการศึกษาที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบจำลอง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออมของครัวเรือนหาบเร่แผงลอย สรุปได้ดังนี้

4.3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อรายได้

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของหาบเร่แผงลอยในชุมชนท่าพระจันทร์ มีสมมุติฐานคือ อายุ การศึกษา และประสบการณ์เป็นปัจจัยที่กำหนดรายได้

โดยปัจจัยเรื่องอายุมีพื้นฐานทฤษฎีจากสมมุติฐานวัฏจักรชีวิต ซึ่งในช่วงต้นชีวิตนั้นรายได้จะต่ำ และจะเพิ่มสูงขึ้นโดยจะมีรายได้สูงสุดในตอนกลางของชีวิต หลังจากนั้นรายได้จะลดลง เนื่องจากในช่วงตอนต้นของชีวิตนั้น บุคคลจะมีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำและประสิทธิภาพในการทำงานจะค่อยๆสูงขึ้นและสูงที่สุดในช่วงตอนกลางของชีวิต โดยประสิทธิภาพในการทำงานจะลดลงในช่วงตอนปลายของชีวิต

ส่วนการศึกษาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งอาจกำหนดการมีรายได้ โดยคาดการณ์ว่าผู้มีการศึกษาสูงจะมีรายได้มากกว่าเนื่องจากมีการนำความรู้ที่ได้รับในระดับที่สูงกว่ามาประยุกต์ใช้ ทำให้มีรายได้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ

และประสบการณ์อาจมีความสัมพันธ์กับรายได้ โดยผู้ที่มีประสบการณ์มากทำให้เกิดการเรียนรู้มากกว่า (Learning Curve) ทำให้มีรายได้สูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย

โดยแสดงในรูปแบบ Function ได้ คือ

$$Y = f(A, E, L)$$

โดยที่

Y = รายได้ (บาทต่อเดือน)

A = อายุ (ปี)

E = การศึกษา (ปี)

L = ประสบการณ์การประกอบอาชีพค้าขาย (ปี)

จากการ run regression ได้ผลดังนี้

	B	T-statistics	Sig.
(Constant)	10662.75	1.577	0.122
อายุ	-30.991	-0.226	0.822
การศึกษา	633.969	2.379	0.022*
ประสบการณ์	41.638	0.32	0.751

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 5%; ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 1%

$$R^2 = .363$$

ผลการศึกษาพบว่า อายุและประสบการณ์ไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ที่ระดับนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนการศึกษามีความสัมพันธ์กับรายได้ ดังนั้น จึงได้นำปัจจัยการศึกษาและรายได้มาทำการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอย (Regression)

เขียนเป็นสมการเชิงเส้นได้ว่า

$$Y = a_1 + a_2E$$

$$Y = 9952.186^* + 629.499^*E$$

$$T\text{-statistics } (3.388) \quad (2.672)$$

$$R^2 = .360$$

การศึกษาเป็นปัจจัยที่กำหนดรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และมีความสัมพันธ์ในทางบวก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีรายได้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ การศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี ทำให้สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น 629.5 บาทต่อเดือน

อย่างไรก็ตาม ผลการประมาณค่าสมการรายได้ให้ค่า R^2 เท่ากับ 0.360 ซึ่งถือว่าสามารถอธิบายผลของความสัมพันธ์ของสมการได้ไม่ดีนัก ผู้วิจัยได้เพิ่มตัวแปรหุ่นประเภทของหาบเร่งแผงลอยแต่ก็ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ

4.3.2 ปัจจัยที่มีผลต่อรายจ่าย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรายจ่าย มีสมมุติฐานคือ รายได้ อายุ ระดับการศึกษา และสถานะในครัวเรือนเป็นปัจจัยกำหนดรายจ่าย

โดยรายได้มีพื้นฐานจากทฤษฎีตามแนวคิดของ John Maynard Keynes โดยการบริโภคที่เกิดขึ้นในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income) ที่เกิดขึ้นในงวดเดียวกันหลังจากหักภาษีแล้ว โดยรายได้ที่บุคคลสามารถนำมาใช้สอยได้จริงในปัจจุบัน

การศึกษาในฐานะตัวแทนของทัศนคติและค่านิยมในการบริโภค ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์ต่อรายจ่ายได้ทั้งทางบวกและลบ โดยการศึกษาอาจช่วยเสริมสร้างหรือปลูกฝังทัศนคติให้มีวินัยในการใช้จ่ายหรืออีกด้านหนึ่งการศึกษาอาจจะทำให้มีการใช้จ่ายมากเนื่องจากผู้มีการศึกษาสูงต้องการรักษาฐานะของตนเองในสังคมทำให้มีรายจ่ายสูง

ส่วนสถานะในครัวเรือนนั้นคือการเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือการเป็นผู้อาศัยโดยคาดการณว่าผู้ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนรายจ่ายสูงกว่าผู้ที่มีสถานะเป็นผู้อาศัยเนื่องจากมีภาระและความรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

โดยแสดงในรูปแบบ Function ได้ คือ

$$C = f(Y, A, E, F)$$

โดยที่ C = รายจ่าย (บาทต่อเดือน)

Y = รายได้ (บาทต่อเดือน)

A = อายุ (ปี)

E = การศึกษา (ปี)

F = สถานะในครัวเรือน เป็นตัวแปรหุ่น

0 = หัวหน้าครัวเรือน

1 = ผู้อาศัย

จากการ run regression ได้ผลดังนี้

	B	T-statistics	Sig.
(Constant)	2672.326	0.807	0.424
รายได้	0.333	5.59	0**
อายุ	-10.662	-0.249	0.805
การศึกษา	245.465	2.157	0.036*
สถานะในครัวเรือน	575.676	0.486	0.629

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 5%; ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 1%

$$R^2 = .742$$

ผลจากการ run regression ได้ผลคือ ปัจจัยด้านอายุและสถานะในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับรายจ่าย ส่วนปัจจัยด้านรายได้และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับรายจ่าย โดยที่รายได้มีความสัมพันธ์กับรายจ่ายที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ส่วนการศึกษามีความสัมพันธ์กับรายจ่ายที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ดังนั้น จึงได้นำปัจจัยรายได้ การศึกษาและปัจจัยรายจ่ายมาทำการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอย (Regression) ซึ่งได้ผลของความสัมพันธ์ดังนี้

$$C = a_1 + a_2Y + a_3E$$

$$C = 2781.062 + .332**Y + 264.892**E$$

T-statistics	=	(2.100)	(5.676)	(2.590)
R ²	=	0.548		

ผลการทดสอบให้ค่า R² เท่ากับ 0.548 ซึ่งถือว่าสามารถอธิบายผลของความสัมพันธ์ของสมการได้ในระดับพอใช้

รายได้เป็นปัจจัยที่กำหนดรายจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 และมีความสัมพันธ์ในทางบวก กล่าวคือผู้ที่มีรายได้สูงจะมีรายจ่ายสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ ความโน้มเอียงในการบริโภคส่วนเพิ่ม (Marginal Propensity to Consume หรือ MPC) = 0.332 หมายความว่ารายได้เพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีความโน้มเอียงในการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้น 0.332 บาท

และการศึกษาเป็นปัจจัยที่กำหนดรายจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และมีความสัมพันธ์ในทางบวก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีรายจ่ายสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ การศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีความโน้มเอียงในการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้น 264.892 บาท

4.3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการออม

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออม มีสมมุติฐานคือ รายได้ อายุ ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยกำหนดการออม

โดยรายได้ที่ใช้นี้มีพื้นฐานทฤษฎีจากสมมุติฐานรายได้สมบูรณ์ของเคนส์ ซึ่งเคนส์ได้สร้างฟังก์ชันการออมระยะสั้นแสดงความสัมพันธ์ในรูปสมการเชิงเส้นระหว่างการออมกับรายได้ ภายใต้สมมุติฐานว่าปัจจัยอื่นๆคงที่และชี้ให้เห็นว่ารายได้มีผลต่อการออมในทางบวก

ปัจจัยเรื่องอายุมีพื้นฐานทฤษฎีจากสมมุติฐานวัฏจักรชีวิต ซึ่งในช่วงต้นชีวิตนั้น รายได้จะต่ำและการออมต่ำและจะเพิ่มสูงขึ้นในตอนกลางของชีวิต หลังจากนั้นในช่วงปลายชีวิต การออมจะลดลง

การศึกษาในฐานะตัวแทนของทัศนคติและค่านิยม ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์ต่อการออมได้ทั้งทางบวกและลบ โดยการศึกษาอาจช่วยเสริมสร้างหรือปลูกฝังทัศนคติให้มีวินัยในการใช้จ่ายก่อให้เกิดการประหยัดในการใช้จ่ายรวมทำให้ออมได้มากขึ้น หรืออีกด้านหนึ่งการศึกษา อาจจะทำให้มีการใช้จ่ายมากเนื่องจากผู้มีการศึกษาสูงอาจมีการออมน้อยเนื่องจากการนำเงินมาลงทุน

โดยแสดงในรูปแบบ Function ได้ คือ

$$S = f(Y, A, E)$$

โดยที่ C = การออม (การออมเงินเป็นบาทต่อเดือน)

Y = รายได้ (บาทต่อเดือน)

A = อายุ (ปี)

E = การศึกษา (ปี)

จากการ run regression ได้ผลดังนี้

	B	T-statistics	Sig.
(Constant)	1691.096	0.919	0.363
รายได้	0.029	0.687	0.495
อายุ	-39.484	-1.364	0.179
การศึกษา	325.975	1.57	0.123

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 5%; ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 1%

$$R^2 = .410$$

ผลการทดสอบให้ค่า R^2 เท่ากับ 0.410 ซึ่งถือว่าการประมาณค่าสมการให้ค่าทางสถิติต่างๆอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีนัก ผลที่ได้จึงไม่น่าสามารถอธิบายผลของความสัมพันธ์ของปัจจัยที่กำหนดการออม และผลการศึกษาโดยการวิเคราะห์ถดถอยได้ผลคือ ไม่มีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์ต่อการออม

4.3.4 ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้สิน

ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้สินศึกษาใน 2 ประเด็น คือ ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนหนี้สิน และปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้สินต่อเดือน โดยตัวแปรอิสระคือรายได้ อายุ ระดับการศึกษา

โดยผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้มีหนี้สิน ดังนั้นผู้ที่มีรายได้น้อยจึงน่าจะมีหนี้สินมากเนื่องมาจากต้องการรักษามาตรฐานการครองชีพให้อยู่ในระดับเดียวกับคนอื่นในสังคมตามสมมติฐานการบริโภคแบบรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis) ตามแนวคิดของ Jame S. Duesenbery

อายุมีพื้นฐานทฤษฎีจากสมมติฐานวัฏจักรชีวิต โดยในช่วงต้นชีวิตบุคคลจะเป็นผู้กู้สุทธิ ต่อมาในช่วงวัยกลางคนจะเป็นผู้ออมสุทธิเพื่อจ่ายคืนหนี้สินในอดีต และจะมีการออมติดลบหรือมีหนี้สินในช่วงปลายชีวิต

การศึกษาในฐานะตัวแทนของทัศนคติและค่านิยม ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์ต่อการออมได้ทั้งทางบวกและลบ โดยการศึกษาอาจช่วยเสริมสร้างหรือปลูกฝังทัศนคติในการไม่เป็นหนี้หรือมีการบริหารจัดการค่านวนการชำระหนี้ต่อเดือนไม่ให้สูงเกินไป หรืออีกด้านหนึ่งผู้ที่มีการศึกษาสูงอาจมีหนี้สินมากหรือมีการชำระหนี้ต่อเดือนสูง เนื่องจากอาจใช้เงินกู้เป็นทุนในการลงทุนทำการค้าแทนที่จะเป็นการใช้ทรัพย์สินส่วนตัวตามหลักการเงินซึ่งจะให้ค่า ROE (Return on Investment) ที่สูง

ก. ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนหนี้สิน

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนหนี้สิน มีสมมุติฐานคือ รายได้ อายุ ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยกำหนดจำนวนหนี้สิน โดยแสดงในรูปแบบ Function ได้ คือ

$$D1 = f(Y, A, E)$$

โดยที่ $D1 =$ จำนวนหนี้สิน (บาท)

$Y =$ รายได้ (บาทต่อเดือน)

$A =$ อายุ (ปี)

$E =$ การศึกษา (ปี)

จากการ run regression ได้ผลดังนี้

	B	T-statistics	Sig.
(Constant)	-755443	-2.87	0.006
รายได้	16.651	2.796	0.008**
อายุ	10915.86	2.637	0.011*
การศึกษา	38471.78	1.296	0.202

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 5%; ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 1%

$$R^2 = .514$$

ผลการทดสอบให้ค่า R^2 เท่ากับ 0.514 ซึ่งถือว่าการประมาณค่าสมการให้ค่าทางสถิติต่างๆอยู่ในเกณฑ์พอใช้

ปัจจัยด้านรายได้และอายุมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สิน โดยที่รายได้อาจมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สินที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ในทางบวก ส่วนอายุมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สินที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ในทางบวก

ดังนั้น จึงได้นำปัจจัยรายได้ อายุและปัจจัยจำนวนหนี้สินมาทำการวิเคราะห์ด้วย
สมการถดถอย (Regression) ซึ่งได้ผลของความสัมพันธ์ดังนี้

$$\begin{aligned}
 D1 &= a_1 + a_2Y + a_3A \\
 D1 &= -555698.655* + 19.156**Y + 8995.328*A \\
 \text{T-statistics} &= (-2.586) \quad (3.377) \quad (2.311) \\
 R^2 &= 0.488
 \end{aligned}$$

ผลการทดสอบให้ค่า R^2 เท่ากับ 0.488 ซึ่งถือว่าการประมาณค่าสมการให้ค่าทาง
สถิติต่างๆอยู่ในเกณฑ์พอใช้สำหรับข้อมูลภาคตัดขวาง

ปัจจัยด้านรายได้และอายุมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สิน โดยที่รายได้มี
ความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สินที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ในทางบวก กล่าวคือผู้ที่มีรายได้สูง
จะมีจำนวนหนี้สินสูง ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการบริโภคแบบรายได้เปรียบเทียบ แต่
ความสัมพันธ์ในทางบวกชี้ให้เห็นว่าผู้มีรายได้ อาจมีความสามารถในการชำระคืนสูงจึงก่อหนี้
มากกว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น 1 บาทต่อเดือนจะก่อหนี้เพิ่มขึ้น 16.651 บาท ซึ่งก่อหนี้มากกว่า
รายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่เนื่องจาก MPC น้อยกว่า 1 (จากสมการก่อนหน้า) น่าจะแสดงถึงการก่อหนี้
ไม่ได้เกิดจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคแต่อาจเป็นการใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับการ
สัมภาษณ์ที่พบว่าผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีการก่อหนี้เพื่อซื้อบ้าน

ส่วนอายุมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สินที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ใน
ทางบวก อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีอายุมากจะมีหนี้สินมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย อายุเพิ่มขึ้น 1 ปี มีหนี้
เพิ่มขึ้น 8,995 บาท อาจเนื่องจากการสะสมของภาระหนี้สิน

ข, ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้สินต่อเดือน
 จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้สินต่อเดือน มีสมมุติฐานคือ รายได้
 อายุ ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยกำหนดการชำระหนี้สินต่อเดือน โดยแสดงในรูปแบบ
 Function ได้ คือ

$$D2 = f(Y, A, E)$$

โดยที่ D2 = การชำระหนี้สินต่อเดือน (บาทต่อเดือน)

Y = รายได้ (บาทต่อเดือน)

A = อายุ (ปี)

E = การศึกษา (ปี)

จากการ run regression ได้ผลดังนี้

	B	T-statistics	Sig.
(Constant)	-7218.21	-1.9	0.064
รายได้	0.652	7.802	0**
อายุ	72.307	1.223	0.228
การศึกษา	-265.234	-1.662	0.103

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 5%; ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 1%

$$R^2 = .582$$

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยรายได้มีความสัมพันธ์กับการชำระหนี้สินต่อเดือน ที่
 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ในทางบวก ดังนั้น จึงได้นำปัจจัยรายได้และการชำระหนี้สินต่อ
 เดือน มาทำการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอย (Regression) ซึ่งได้ผลของความสัมพันธ์ดังนี้

$$\begin{aligned}
 D2 &= a_1 + a_2Y \\
 D2 &= -5816.390^{**} + 0.582^{**}Y \\
 \text{T-statistics} &= (-3.621) \quad (7.093) \\
 R^2 &= 0.582
 \end{aligned}$$

จากการประมาณค่าสมการการชำระหนี้สินต่อเดือน ให้ค่าสถิติต่างๆอยู่ในเกณฑ์พอใช้ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.582

รายได้เป็นปัจจัยที่กำหนดการชำระหนี้สินต่อเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 โดยที่รายได้มีความสัมพันธ์ในทางบวก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ที่มีรายได้สูงจะมีการชำระหนี้สินต่อเดือนมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ รายได้เพิ่มขึ้น 1 บาทต่อเดือนจะชำระหนี้สินได้เพิ่มขึ้น 0.582 บาท

4.3.5 สรุปผลการศึกษาเชิงปริมาณ

จะเห็นได้ว่ารายได้เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรายจ่าย จำนวนหนี้และการชำระคืนหนี้ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย การศึกษาเป็นปัจจัยกำหนดทั้งรายได้และรายจ่ายในทางบวก ในขณะที่อายุเพิ่มขึ้นทำให้ภาระหนี้เพิ่มขึ้น

4.4 วิธีการผลิตและวิถีชีวิตของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย และกรณีศึกษา

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ทำพระจันทร์ให้เหตุผลในการเลือกประกอบอาชีพนี้ว่า การค้าขายเป็นอาชีพที่อาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่อิสระ เป็นนายตนเอง ไม่ต้องเข้า-ออกงานเป็นเวลา ทำให้มีความยืดหยุ่นและรู้สึกมีอิสระ โดยหลายคนเคยประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทมาก่อน แต่ลาออกมาประกอบอาชีพค้าขาย และส่วนใหญ่มีทัศนคติต่ออาชีพค้าขายว่าเป็นอาชีพที่สามารถทำกำไรได้ดี

สาเหตุที่เลือกค้าขายที่ทำพระจันทร์เนื่องจากเป็นย่านที่มีผู้คนสัญจรไปมาเยอะ จึงคาดว่าจะทำให้มีผู้ซื้อเยอะ และเป็นคนที่กำลังซื้อค่อนข้างสูง จึงสามารถตั้งราคาสินค้าให้อยู่ในระดับสูงได้ทำให้มีโอกาสได้กำไรมาก ทั้งนี้การตั้งราคาในแต่ละร้านในสินค้าประเภทเดียวกันจะมีราคาเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน

เงินลงทุนเริ่มแรกมาจากเงินที่เก็บออมไว้และจากการหยิบยืมคนในครอบครัว หรือได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัว

ร้อยละ 16 เคยโดนเทศกาลไล่ที่และถูกจับปรับ เนื่องจากนโยบายในบางช่วงมีความเข้มงวดในการค้าแบบหาบเร่แผงลอย บางครั้งมีการตั้งร้านบริเวณพื้นที่ห้ามขายจึงทำให้โดนจับ โดยมีรายหนึ่งที่โดนจับปรับบ่อยครั้งจนเปลี่ยนสินค้าที่ขายจากเดิมเคยขายขนมเบี๊อง ซึ่งย้ายของเจ้าหน้าที่หนีเทศกาลได้ยากจึงเปลี่ยนมาขายขนมกุฎีจีน ซึ่งรับขนมมาขายต่อโดยไม่ต้องทำขนมหรือจัดเตรียมวัตถุดิบเอง ซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายได้ และมีความเสี่ยงต่ำที่จะขาดทุน

ส่วนใหญ่กล่าวว่า การค้าหาบเร่แผงลอยมีกำไรและไม่เคยค้าขายขาดทุน แต่มีร้อยละ 34 ที่เคยขาดทุน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการค้าขายอาหาร ผัก ผลไม้ ซึ่งเป็นของที่เน่าเสียได้ง่าย เมื่อขายไม่หมดในวันนั้น ทำให้มีความเสี่ยงในการขาดทุน เช่น แม่ค้าหมูบั้งกล่าวว่า หากขายไม่หมดก็จะนำมาขายในวันถัดไปแต่ก็ไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน เมื่อขาดติดต่อกันหลายวันทำให้มีการขาดทุน ส่วนแม่ค้าผักผลไม้ ต้องขายให้หมดในวันนั้น เพราะตลาดผักผลไม้ตรงตรอกมหาธาตุจะมีเฉพาะวันอาทิตย์และวันพระเท่านั้น หากยังขายไม่หมดต้องลดราคาหรือให้ผู้ซื้อเหมาในราคาถูก ดีกว่าเหลือทิ้ง

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ค้าขายไม่ดีหรือขาดทุน ในทัศนะของผู้ค้า คือ การที่มีปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและเหตุผลจากสถานการณ์ทางการเมืองไม่สงบ มีการชุมนุมบริเวณสนามหลวงหรือบริเวณใกล้เคียงบ่อยครั้ง ทำให้ประชาชนมีความเกรงกลัวว่าจะได้รับความไม่ปลอดภัย จึงไม่ค่อยมีคนสัญจรในย่านนี้มากเหมือนแต่ก่อน ส่งผลให้มีคนซื้อสินค้าลดน้อยลงและผู้ค้าค้าขายไม่ดีเหมือนในอดีต

ความรู้ในการประกอบอาชีพปัจจุบัน ครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการประกอบอาชีพปัจจุบันในระดับดีมาก รองลงมาคือระดับดีมากที่สุด และในระดับปานกลางร้อยละ 32 และ ร้อยละ 18 ตามลำดับ โดยที่การเรียนรู้การประกอบอาชีพปัจจุบันส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56) มาจากการเรียนรู้จากญาติ คนในครอบครัว เพื่อน หรือคนรอบข้าง ส่วนอีกร้อยละ 44 เรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยอาศัยความชอบ การลองผิดลองถูก และประสบการณ์

ประสบการณ์ในการค้าขายเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 11.51 ปี โดยที่คนที่มาประสบการณ์การค้าขายนานที่สุด คือ 62 ปี เมื่อลองทดสอบความสัมพันธ์ Chi-Square จากตาราง Crosstab ระหว่างประสบการณ์ในการค้าขายกับระดับความรู้ในการประกอบอาชีพปัจจุบัน พบว่าปัจจัยทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า

การที่มีประสบการณ์ในการค้าขายมากจะทำให้ผู้ค้ามีระดับความรู้ในการประกอบอาชีพปัจจุบัน สูงด้วย

กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 48) มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจ และการบริหารธุรกิจ (ราคาขาย ต้นทุน กำไร กลยุทธ์การตลาด) ในระดับดีมาก และรองลงมา เป็นระดับปานกลางและมากที่สุด ร้อยละ 36 และ 16 ตามลำดับ และเมื่อลองทดสอบ ความสัมพันธ์ Chi-Square จากตาราง Crosstab ระหว่างความรู้ความเข้าใจในการประกอบ ธุรกิจและการบริหารธุรกิจกับระดับการศึกษา พบว่าปัจจัยทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัย ยะสำคัญทางสถิติ หรืออาจกล่าวได้ว่า แม้ในผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงไม่ได้หมายความว่า จะมีความรู้ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจและการบริหารธุรกิจ (ราคาขาย ต้นทุน กำไร กลยุทธ์การ ตลาด) ได้ในระดับที่สูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำเสมอไป

การประกอบอาชีพหาบเร่ แผงลอย ทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีรายได้เพียงพอใน ระดับปานกลางร้อยละ 54 และระดับมาก ร้อยละ 28 น้อยที่สุด ร้อยละ 18 โดยไม่มีผู้ที่ตอบว่า การค้าหาบเร่แผงลอยทำให้มีรายได้เพียงพอในระดับมากที่สุด

โดยร้อยละ 74 ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย โดยให้เหตุผลว่า ช่วงนี้เศรษฐกิจ ไม่ค่อยดี การทำบัญชีจะให้เครียดยิ่งขึ้น เพราะจะเห็นตัวเลขติดลบ ส่วนคนที่เหลือมีการทำบัญชี โดยคนกลุ่มนี้มีความเห็นว่าการทำบัญชีสามารถทำให้บริหารต้นทุน กำไร และรายรับ รายจ่าย ได้ ดียิ่งขึ้น การเห็นตัวเลขทางบัญชีจะช่วยให้สามารถประเมินถึงความสำเร็จในการทำธุรกิจค้าขาย ได้

ในยามที่ค้าขายขาดทุนทำให้ไม่มีเงินใช้จ่าย เงินขาดมือ ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจะมี วิธีการจัดการกับปัญหานี้โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 14 ใช้วิธีการยืม (โดยไม่เสียดอกเบี้ย) จากคนใน ครอบครัว เพื่อน หรือคนรู้จัก รองลงมาคือกู้ยืมระบบ ร้อยละ 10 ซึ่งแม้ดอกเบี้ยจะแพงกว่า แต่ สามารถได้เงินใช้จ่ายทันต่อความต้องการ นอกจากนี้ยังมีวิธีการจัดการกับปัญหาดังกล่าวโดย การกินอยู่ใช้จ่ายแบบพอเพียง โดยกินและใช้เท่าที่มี ไม่ก่อหนี้เพิ่ม และยังมีวิธีอื่นๆที่ใช้จัดการ กับปัญหาในยามขาดสนอีก ได้แก่ การนำของที่มีอยู่มาขายเป็นสินค้ามือสอง การได้รับเงิน สนับสนุนจากคนในครอบครัว การจำหน่าย และ การนำเงินออมออกมาใช้จ่าย เป็นต้น

ปัญหาในการประกอบอาชีพค้าขายปัจจุบัน ส่วนใหญ่กล่าวว่าเป็นปัญหาที่เป็น ปัจจัยภายนอกได้แก่ เป็นปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาความไม่สงบทางการเมือง ทำให้ ค้าขายไม่ดี ปัญหาฝนตกทำให้ค้าขายไม่ได้ ไม่มีลูกค้า ปัญหาต้นทุนสินค้าเพิ่มทำให้กำไรลดลง โดยมีเพียงรายเดียวที่กล่าวว่ามีปัญหาเนื่องจากมีคู่แข่ง

แม้ว่าสินค้าบางประเภทที่ทำพระจันทร์จะมีการแข่งขันกันในระดับสูง มีผู้ค้ามากราย เช่นการให้เช่าพระเครื่อง แต่ก็สามารถค้าขายได้ดีเนื่องจากการรวมกลุ่มและการกระจุกตัวของผู้ค้าประเภทเดียวกันทำให้เกิดเป็นตลาดแหล่งสำคัญในสินค้าด้านนั้นๆ หรือการค้าขายผักผลไม้ในชอชมหาธาตุที่ขายเหมือนกันนับสิบราย ก็ทำให้ผู้ซื้อรู้แหล่งและทำให้ค้าขายดีกว่าการมีผู้ค้ารายเดียว จึงทำให้ผู้ค้าส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าการขายสินค้าชนิดเดียวกันหลายๆรายจะทำให้ขายไม่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเทคนิค วิธีการในการค้าขายและขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ซื้อ

ปัจจัยเอื้อต่อการค้าขายด้านปัจจัยภายนอก ได้แก่ การที่พระจันทร์ถือว่าทำเลดี เป็นย่านที่มีคนสัญจรผ่านไปมาเยอะ ทำให้มีลูกค้ามาก อีกทั้งหลายรายให้ความสำคัญต่อการดูแลลูกค้าเก่าโดยมองว่าลูกค้าเก่าเป็นปัจจัยเอื้อที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ยังสามารถค้าขายได้ดี

ส่วนปัจจัยเอื้อต่อการค้าขายด้านปัจจัยภายใน ได้แก่ ประสบการณ์ในการค้าขาย และการที่รักในอาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นงานอิสระ ทำแล้วไม่เครียด สามารถยืดหยุ่นได้ และไม่ต้องเป็นลูกน้องใคร

ความคาดหวังในชีวิต ส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 จะค้าขายที่ทำพระจันทร์ต่อไป โดยผู้ค้าที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปทุกคนกล่าวว่า จะค้าขายต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าจะทำไม่ไหว ส่วนผู้ค้าค้าขายในระดับที่มีเงินออมส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะสะสมทุนเพื่อขยายกิจการและเปลี่ยนอาชีพใหม่ และนอกจากนี้ผู้ที่มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัดบางคนยังมีความคาดหวังที่จะได้กลับไปใช้ชีวิตที่บ้านเกิดโดยเปิดร้านขายของ ขายอาหาร หรือกลับไปทำไร่ทำนาโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลการศึกษาดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นถึงข้อมูลภาพรวมของกลุ่มที่มีหนี้สินแต่ระดับ และกลุ่มที่ไม่มีหนี้สิน ซึ่งยังมีความแตกต่างในเชิงสังคมที่ไม่สามารถวิเคราะห์ได้ในเชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นภาพของวิถีการผลิตและวิถีชีวิตของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ชุมชนท่าพระจันทร์ จึงยกตัวอย่างกรณีศึกษาเพื่อให้เห็นภาพเบื้องต้น ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย 10 กรณี โดยแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มที่มีหนี้สินมาก 2) กลุ่มที่มีหนี้สินเล็กน้อยหรือไม่มีหนี้สินและมีเงินออมเล็กน้อยหรือไม่มีเงินออม 3) กลุ่มที่มีเงินออม

4.4.1 กลุ่มที่มีหนี้สินมาก

กรณีศึกษาที่ 1

รถเข็นผลไม้ : มีหนี้สินนอกระบบมาก รายได้ไม่พอค่าใช้จ่าย

คุณชัย (นามสมมุติ) อายุ 26 ปี ชายผลไม้สดบริเวณท่าพระจันทร์มาประมาณ 10 ปี ปัจจุบันมีครอบครัวแล้ว โดยทำงานคนเดียวและเป็นหัวหน้าครอบครัว ให้ภรรยาเลี้ยงลูก 2 คน (ลูกผู้หญิง 2 คน อายุ 2 ขวบและ 4 ขวบ) ซึ่งทั้งหมดพักอาศัยอยู่ที่ห้องเช่าแถววัดอินบางขุนพรหม เขาสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่โรงเรียนที่ภูมิลำเนา อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ หลังจากที่เข้ามาประกอบอาชีพค้าขายผลไม้อยู่ที่ท่าพระจันทร์ตั้งแต่อายุ 26 โดยที่เรียนรู้วิธีการดำเนินการค้าขายผลไม้จากพี่ชาย ซึ่งพี่ชายก็ขายผลไม้อยู่ที่ กทม. อยู่ก่อนแล้ว

ตลาดมหาราชเป็นตลาดที่คุณชัยซื้อผลไม้เพื่อเตรียมนำมาขาย หลังจากนั้นก็จะจัดเตรียมผลไม้ใส่รถเข็น และเข็นขายมาเรื่อยๆ จากบริเวณที่พักแถววัดอินบางขุนพรหม จนถึงท่าพระจันทร์ ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

หน่วยงานของกรุงเทพมหานครได้จัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการจัดร้านและความสะอาดของร้าน เขาได้เข้ารับการอบรมด้วย ซึ่งเป็นการอบรมเพียงครั้งเดียวที่เขาได้รับการอบรม นับตั้งแต่ประกอบอาชีพค้าขายมา ซึ่งก็ได้ใช้ความรู้จากการอบรมครั้งนั้นเพื่อปรับปรุงเรื่องความสะอาดของร้านและรถเข็นของเขา

รายได้จากการประกอบอาชีพนี้มีรายรับ 3,000 บาทต่อวัน หลังจากหักต้นทุน ในการซื้อผลไม้ซึ่งเป็นต้นทุนหลักแล้วจะเหลือรายได้ประมาณวันละ 1,000 บาท ซึ่งรายได้ดูเหมือนจะได้มากแต่ก็ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นด้วย เช่น หากฝนตกก็จะขายผลไม้ไม่หมด เสี่ยงต่อการขาดทุน หรือในช่วงที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองจะทำให้คนไม่ค่อยมาเที่ยวสนามหลวงและท่าพระจันทร์ ยอดขายก็จะลดลง

เช่นเดียวกับผู้ที่หนี้ส่วนใหญ่จะมีหนี้สินนอกระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 20 ต่อเดือนและผ่อนชำระเป็นรายวัน ทำให้รายได้ที่ได้รับมาในแต่ละวันต้องมาผ่อนชำระหนี้ และบางรายมีการกู้ยืมเพิ่มเนื่องจากรายได้ไม่พอรายจ่าย

คุณชัย ต้องขายของทุกวันโดนไม่มีวันหยุดเพื่อหารายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว เนื่องจากเขาทำงานเพียงคนเดียว และมีรายจ่ายในครอบครัวค่อนข้างสูง นอกจากนี้เขายังต้องส่งหนี้ให้กับนายทุนที่ให้กู้ทุกวัน วันละพันบาท เนื่องจากเขาเคยกู้มาหลายครั้งรวมแล้วประมาณเกือบ 300,000 บาท เพื่อเป็นค่ารักษาพ่อแม่ที่ป่วยที่ต่างจังหวัด ซึ่งเป็น

เงินกู้ในระบบดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 20 ทำให้เขารู้สึกเหมือนตกนรกทั้งเป็น เพราะต้องส่งหนี้ต่อวันเยอะมาก หากวันไหนไม่มาทำงาน ยอดก็จะเป็นของวันถัดไปทันที ทำให้เขาไม่ค่อยอยากหยุดงาน แม้ว่าในบางครั้งจะเจ็บป่วยบ้างเล็กน้อยเขาก็จะไม่ยอมหยุดขายผลไม้ เพราะนอกจากหนี้ที่ต้องส่งแล้ว ครอบครัวเขาก็ต้องกินอาหารและมีภาระเรื่องค่าใช้จ่ายของลูกอีกมาก

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของหนี้มีลักษณะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะรายได้ที่ได้ไม่เพียงพอค่าใช้จ่ายในครอบครัว และส่งหนี้ ทำให้เขาต้องกู้เพิ่มเพื่อมาหมุนเวียนและจ่ายหนี้ให้กับเจ้าหนี้อยู่บ้าง โดยคนที่มาเก็บหนี้จะเป็นลูกน้องของมาเฟีย ซีรึมมอเตอร์ไซค์ซอเปอร์มาทวงหนี้ทุกวัน ซึ่งเขากล่าวว่าการทวงหนี้หนักกลัวมาก เขาจึงไม่เคยเบียดการจ่ายหนี้เลยแม้แต่ครั้งเดียว ซึ่งการเป็นหนี้ในระบบก็เป็นปัญหาและอุปสรรคใหญ่ของเขา เพราะทำให้เขาไม่สามารถตั้งตัวได้ หามาได้เท่าไรก็ต้องจ่ายหนี้หมด แต่เขาก็ไม่เคยกู้กับธนาคารเนื่องจากเป็นวงเงินที่สูง และไม่มีสินทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกัน เพราะในบรรดาพ่อค้าแม่ค้าด้วยกัน ต่างก็มีหนี้เยอะกันอยู่แล้ว จึงไม่มีใครอยากจะเป็นภาระในการค้ำประกันให้ผู้อื่น

วันหนึ่งเขาจะทำงานตั้งแต่ตีสี่ถึงสี่ทุ่ม ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาให้ครอบครัว อีกทั้งรายได้ยังไม่พอค่าใช้จ่าย ทำให้มีปัญหาและทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัวเป็นประจำ อีกทั้งช่วงหลังๆเศรษฐกิจไม่ค่อยดีและมีปัญหาการเมืองทำให้เขาขายของไม่หมดและขาดทุนบ่อยครั้ง

ที่ผ่านมาเขาเคยถูกเทคนิคจับกุมนานๆครั้ง ส่วนใหญ่ถูกจับเนื่องมาจากขายของในวันจันทร์ ซึ่งเป็นวันหยุดของการค้าขายแบบข้างทาง ตามประกาศของกรุงเทพมหานคร

สำหรับความคาดหวังต่ออาชีพนี้ เขากล่าวว่าจะค้าขายต่อไปเรื่อยๆจนกว่าจะใช้หนี้หมด แต่ก็ไม่รู้ว่าจะหมดเมื่อไหร่ เขาคิดที่จะไม่กู้เงินเพิ่มและเร่งใช้หนี้ให้หมด แต่ก็มีเหตุฉุกเฉินให้เขาต้องกู้เงินอยู่เสมอ ทำให้เงินต้นเยอะขึ้นเรื่อยๆ เขาก็คาดหวังเพียงว่า เมื่อใช้หนี้หมด จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว และความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น และไม่ต้องเหนื่อยมากดังเช่นปัจจุบัน

กรณีศึกษาที่ 2

แผนลอย พระเครื่อง : รายได้สูง ค่าใช้จ่ายสูงหนี้สิน(ในระบบ)มาก

คุณพล (นามสมมุติ) อายุ 68 ปี ชายพระเครื่องอยู่ที่ซอยมหाराช โดยช่วยกันขายอยู่กับภรรยาอายุ 2 คน ปัจจุบันพักอยู่ละแวก ศาลาธรรมศพ สาย2 ซึ่งที่พักอาศัยเป็นบ้านของครอบครัวตนเอง ซึ่งยังต้องผ่อนธนาคารอยู่

ภูมิลำเนาเป็นคนนครปฐม แต่เคยประกอบอาชีพเป็นช่างตัดผมอยู่ที่สุโขทัย หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนมาประกอบอาชีพขายพระเครื่องกับภรรยา ซึ่งภรรยาขายพระเครื่องอยู่ก่อนแล้ว และเห็นว่าภรรยาขายพระเครื่องเก่ง จึงเรียนรู้และมาช่วยขาย สาเหตุที่เปลี่ยนมาประกอบอาชีพนี้เพราะรายได้ดี ในช่วงที่เศรษฐกิจดี อาชีพนี้มีรายได้ดีมาก มีเงินหมุนเวียนต่อวันประมาณ 30,000 บาท แต่ตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมาในช่วงที่เศรษฐกิจมีปัญหาและมีความไม่สงบทางการเมือง ทำให้บรรยากาศการค้าขายพระเครื่องในละแวกนี้ซบเซาไปมาก ไม่คึกคักเหมือนแต่ก่อนทำให้รายได้ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่รายจ่ายและค่าครองชีพกลับเพิ่มขึ้น

เวลาขายพระเครื่องเริ่มตั้งแต่ 08.00 น. จนถึงประมาณ 18.00 น. การเดินทางมาขายโดยรถยนต์ส่วนตัว จากย่านศาลาธรรมศพ มาถึงที่ท่าพระจันทร์ใช้ระยะเวลาประมาณครึ่งชั่วโมง จากนั้นก็นำพระเครื่องที่บรรจุมาในกล่องมาจัดเรียงบนแผงลอยซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 2 ตร.ม. ซึ่งเขาเสียค่าเช่าร้านเดือนละ 5,000 บาท เป็นที่เช่าขายประจำ

ปัจจุบันมีภาระค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง เนื่องจากต้องผ่อนค้ำบ้านกับธนาคาร เดือนละ 30,000 บาท ซึ่งมีระยะเวลา 10 ปี และยังต้องส่งลูกอีก 3 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยเดือนละประมาณ 10,000 บาท ซึ่งลูกคนโตจะเรียนจบปริญญาตรีในปีหน้า นอกจากนี้ยังต้องส่งเงินกู้ที่กู้มาใช้เป็นเงินทุกหมื่นเวียนดอกเบี้ยยร้อยละ 20 ส่วนพระเครื่องมีเครดิตบางเจ้าให้รับพระเครื่องไปก่อนแล้วค่อยจ่ายเงินในงวดถัดไป ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ จะมีค่าสุราโดยกินประมาณ 3 วันต่อ 1 ขวดกลม และซื้อล็อตเตอรี่ งวดละ 1 ชุด(8 ใบ) อาชีพนี้เขาใช้เงินหมุนต่อเดือนประมาณ 3 - 5 หมื่นบาท ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ รายได้หลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้วก็ไม่มีเหลือเก็บ

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพนี้ คือ สภาพเศรษฐกิจ ซึ่งช่วงนี้เศรษฐกิจไม่ดีทำให้คนมีกำลังซื้อน้อย ซื้อแต่ของที่จำเป็นก่อนจึงส่งผลกระทบต่อธุรกิจของเขามีปัญหาด้วยซึ่งทำให้รายได้น้อยแทบไม่พอค่าใช้จ่าย แต่ก็ยังจะประกอบอาชีพให้เข้าพระเครื่องต่อไปโดยหวังว่าเศรษฐกิจจะดีขึ้น และคาดว่าจะทำไปจนกว่าลูกๆจะเรียนจบกันทุกคน หรือจะทำจนกว่าไม่มี

แรง เพราะตอนนี้ก็อายุเกือบ 70 ปีแล้ว แต่ก็ยังดีที่ได้ที่ค้าขายที่ท่าพระจันทร์ เพราะเป็นแหล่ง
ค้าขายพระเครื่องที่ใหญ่ มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักมานาน ทำให้ยังมีลูกค้าอยู่บ้าง

ความรู้ในเรื่องพระเครื่องนั้น คุณพล กล่าวว่า รู้ไม่ค่อยเยอะมากเท่ากับภรรยา ซึ่ง
ภรรยารู้เยอะกว่าและขายเก่ง เขาจึงช่วยภรรยาขาย ส่วนการทำบัญชีรายได้รายรับระหว่างนั้น
ไม่ได้ทำ เพราะคิดว่าทำไปแล้วหากตัวเลขติดลบยิ่งทำให้เครียดกว่าเดิม แต่ก็คิดว่าการประกอบ
อาชีพแฝงลวยพระเครื่องนี้ทำให้มีรายได้เพียงพอในระดับปานกลาง

กรณีศึกษาที่ 3

แบกกับดิน ขายผลไม้ : มีหนี้สิน

คุณยาย(นามสมมุติ) ปัจจุบันอายุ 68 ปี ขายผลไม้(ขายผลไม้เป็นกิโลกรัม)
อยู่บริเวณถนนพระจันทร์โดยขายมาตั้งแต่ยังสาว โดยขายอยู่หน้าร้านดอกหญ้า ปัจจุบันที่ตรงนั้น
ได้ให้หลานชายมาขายผลไม้ ส่วนตนเองย้ายมาขายตรงที่ค้าขายปัจจุบัน

คุณยายจะขึ้นรถสามล้อไปซื้อผลไม้ที่ปากคลองตลาด หลังจากนั้นจะกลับมาซื้อ
กับข้าว หุงข้าว และจัดเตรียมอาหารให้กับคนในครอบครัว และอาหารสำหรับสุนัข และ แมวอีก
8 ตัว คุณยายลงทุนซื้อผลไม้วันหนึ่งประมาณ 3,000 บาท มีกำไรหลังจากหักค่าใช้จ่ายประจำวัน
และค่าสามล้อ ค่ากับข้าว และค่าถุง และใบตอง เหลือเป็นเงินเก็บประมาณวันละ 300 บาท มี
วันหยุดคือวันจันทร์

คุณยายมีลูก 6 คน แต่ไม่มีคนส่งเสีย จึงต้องค้าขายเพื่อเลี้ยงชีพ ค่าใช้จ่ายหลักของ
คุณยาย คือ ค่าใช้จ่ายเรื่องอาหารประมาณวันละ 100 – 200 บาท และมีภาระหนี้สินที่กู้มาเพื่อ
ใช้จ่ายและเป็นเงินทุนหมุนเวียนอีกประมาณ 20,000 บาท โดยกู้จากคนรู้จัก โดยจ่ายดอกเบี้ย ซึ่ง
คุณยายบอกว่า หมิ่นละพัน ต่อเดือน ซึ่งคุณยายคิดว่าเป็นดอกเบี้ยที่ถูกมากแล้วในฐานะที่สนิท
รู้จักกัน แต่หากคำนวณจริงๆแล้วดอกเบี้ยจะคิดเป็น 10% ต่อเดือน ซึ่งถือว่าสูงกว่าอัตราดอกเบี้ย
เงินกู้ในระบบมาก ซึ่งคุณยายไม่ได้คำนวณและคิดถึงประเด็นนี้เนื่องจากคำนวณไม่เป็น

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงจำนวนหนี้ไม่ลดลง เนื่องจากทั้งที่ไม่ค่อยมีเงินส่งเงิน
ต้นจึงได้แต่ส่งดอกเบี้ย จึงยังไม่รู้ว่าจะใช้หนี้หลุดเมื่อไหร่

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพขายผลไม้แบบขายยกกิโลกรัม ของคุณ
ยายคือ ร้านผลไม้ที่เป็นรถเข็น ซึ่งคุณยายตั้งข้อสังเกตว่านับตั้งแต่ที่ขายผลไม้เป็นรถเข็นซึ่งเป็น

ผลไม้ที่ปอกแล้วพร้อมรับประทาน มาขายที่ท่าพระจันทร์จำนวนหลายเจ้า ทำให้ยอดขายของคุณยายลดลง ซึ่งถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการค้าขายของคุณยาย

คุณยายกล่าวว่าอาชีพนี้ไม่ค่อยได้ใช้ความรู้อะไร แต่มีประสบการณ์ในการขายผลไม้มายาวนานมากกว่า 40 ปี ทำให้สามารถคัดผลไม้เฉพาะที่มีลักษณะน่าทานจากร้านที่ขายส่งผลไม้ทำให้ดึงดูดใจลูกค้า และมีลูกค้าประจำมาอุดหนุนเป็นประจำ ทำให้ยังสามารถทำการค้าขายอยู่ได้ แต่ในระยะหลังๆที่เศรษฐกิจตกต่ำ คุณยายขายไม่ค่อยหมด ตอนเย็นยังต้องลดราคามากเป็นพิเศษเพื่อให้สินค้าเหลือ ทำให้กำไรของคุณยายลดลง และขาดทุนในบางวัน การประกอบอาชีพนี้ แม้จะทำให้มีรายได้ไม่ค่อยเพียงพอค่าใช้จ่าย แต่ก็ไม่มีทางเลือกมากนัก เพราะไม่มีความรู้ และไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นได้เนื่องจากมีอายุมากแล้ว

คุณยายมีปัญหาสุขภาพ คือ เป็นโรคความดันต่ำ และเป็นโรคเบาหวาน แต่ลูกชายคนหนึ่งเป็นข้าราชการ จึงสามารถใช้สิทธิเบิกได้ ไปรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช และลูกชายอยู่กับครอบครัวที่อื่นจึงไม่ค่อยได้มาเยี่ยมดูคุณยาย

ในอนาคตคุณยายอยากเลิกประกอบอาชีพค้าขาย เนื่องจากปัจจุบันมีอายุมากแล้ว สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงเริ่มจะทำไม่ไหว แต่ก็ยังหวังว่าจะได้รับเงินค่าที่ขายของซึ่งนอกจากคุณยายต้องจ่ายเงินให้กับ กทม. เป็นค่าที่แล้ว ยังต้องจ่ายค่าที่หน้าร้านให้กับร้านใหญ่ที่อยู่ด้านหลังด้วย เดือนละ 4,000 บาท โดยคุณยายได้รับเงินค่าจ้างอื่นจะจ่ายค่าให้เลิกขายกับพ่อค้าแม่ค้าที่ขายอยู่หน้าร้าน รายละ 4-5 หมื่นบาท เพื่อที่จะให้รายอื่นมาเช่าหน้าร้านแทน ซึ่งจะเก็บค่าเช่าได้แพงกว่าเคย โดยคุณยายหวังว่าหากทางร้านจะให้ค่าเช่าที่ต้นสัก 30,000 บาทก็จะเลิกขาย เพราะตอนนี้ทางร้านเก็บค่าเช่าที่หลังร้านจากคุณยายเพียง 4,000 บาท แต่ถ้าคุณยายไม่ได้ขายที่นี่แล้ว อาจเก็บค่าที่กับผู้ขายรายใหม่ได้เดือนละ 6-7 พันบาท ทุกวันนี้คุณยายแก่มากแล้วจึงอยากได้เงินสักก้อนไปล้างหนี้ด้วย และอยู่แบบเรียบง่ายตามประสานกั และมีความสุขกับการเลี้ยงสุนัขและแมว แต่ก็ยังไม่รู้ว่าคุณยายจะได้หยุดขายเมื่อไหร่ ในระหว่างนี้คงต้องขายไปเรื่อยๆ มิฉะนั้นก็จะมีเงิน

4.4.2 กลุ่มที่ไม่มีหนี้สินถึงมีหนี้สินเล็กน้อยและออมถึงมีเงินออมเล็กน้อย

กรณีศึกษาที่ 4

รถเข็นขายอาหาร(บะหมี่) : มีหนี้สินและการออมเล็กน้อย

คุณพิม (นามสมมุติ) อายุ 26 ปี เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันสมรสและมีลูก 1 คน แต่ลูกอาศัยอยู่กับสามี พักอาศัยอยู่ที่ตึกแถวซึ่งเช่าอยู่ ละแวกวัดดงมูลเหล็ก ไกลจากท่าพระจันทร์ประมาณ 5 กม. (ฝั่งธนบุรี) โดยอาศัยอยู่กับ พ่อ แม่ พี่สาว และ น้ำสาว ปัจจุบันขายบะหมี่โดยมีรูปแบบการค้าเป็นรถเข็น

การเช่าพื้นที่เป็นแบบพื้นที่ประจำ โดยจ่ายค่าเช่าให้กับ กทม. เดือนละ 600 บาท ซึ่งคุณพิมมาขายของทุกวัน ไม่มีวันหยุด ขายตั้งแต่ประมาณ 14.00 น.-21.00น. แต่ก่อนที่จะมาขายของคุณพิมไม่ได้ทำอะไร หลังจากเรียนจบช่วงที่ผ่านมาประมาณ 4 ปี ซึ่งในระหว่างที่ช่วยงานที่บ้าน แม่ของคุณพิมได้สอนวิธีการทำบะหมี่และการหมักหมูแดง และสอนการทำอาหารอื่นๆ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการประกอบอาชีพการขายอาหารของเธอ

จุดเริ่มต้นของการมาค้าขายที่ท่าพระจันทร์ คือ คนที่รู้จักให้ที่ค้าขายที่ท่าพระจันทร์ ในช่วงแรกแม่ของคุณพิมช่วยเตรียมของขายและมาช่วยขายบ้าง จนคุณพิมสามารถขายได้ด้วยตัวเอง จึงขายบะหมี่นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันรวมระยะเวลาประมาณ 2 ปี โดยเธอกล่าวว่าจะขายไปเรื่อยๆยังไม่คิดที่จะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น

นับตั้งแต่ค้าขายมา เคยได้รับการอบรมความรู้ 1 ครั้ง จากหน่วยงานของ กทม. เกี่ยวกับเรื่องการจัดร้านค้าและความสะอาด ซึ่งได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการประกอบอาชีพในปัจจุบัน

ทั้งตัวคุณพิมเอง และคนในครอบครัวไม่มีใครเป็นสมาชิกกลุ่ม ทั้งกลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยให้เหตุผลว่าไม่ค่อยมีเวลาในการร่วมกิจกรรมเท่าใดนัก

การเตรียมของมาขายจะจ่ายตลาดซื้อวัตถุดิบที่ตลาดละแวกนั้น และเตรียมปรุงอาหารมาให้เสร็จตั้งแต่ที่บ้าน และข้ามเรือมา โดยรถเข็นจะฝากไว้ที่ซอยมหาธา แล้วจึงค่อยมาจัดของขายเวลาประมาณ 14.00 น. และขายถึงเวลา 21.00 น.

การค้าขายทำให้มีรายได้ประมาณวันละ 1,200 บาท หักต้นทุนวัตถุดิบประมาณ 700 บาท คงเหลือกำไรประมาณวันละ 500 บาท โดยเสียค่าเช่าที่ค้าขายให้กับทาง กทม. เดือนละ 600 บาท และค่าเดินทางมาค้าขายเดือนละ 500 บาท

รูปแบบการออมของคุณพิมเป็นการออมผ่านการเล่นแชร์ โดยเล่นแชร์ 3 มือ มือละ 1,000 บาท เดือนละ 2 รอบ โดยให้เหตุผลที่เลือกรูปแบบการออมนี้เพราะได้ดอกเบี้ยสูง และเป็น การบังคับให้ออมสม่ำเสมอ แต่ไม่มีการออมในระบบของเงินฝากธนาคารเพราะมีไม่พอเหลือฝาก เนื่องจากต้องมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างมาก และต้องส่งหนี้เงินกู้วันละ 200 บาท ซึ่งเป็นหนี้ที่มาจาก การกู้ยืมมาลงทุนและเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ จำนวน 50,000 บาท โดยกู้นอกระบบ ดอกเบี้ยร้อยละ 20 บาทต่อเดือน ซึ่งปัจจุบันนี้ลดลงเรื่อยๆ เหลือเงินต้นประมาณ 30,000 บาท โดยตั้งใจจะใช้หนี้ให้หมดและไม่กู้อีกเพราะดอกเบี้ยแพงมาก แต่ไม่มีหนี้สินในระบบ เพราะการกู้ทำได้ยาก ต้องใช้หลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกัน

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพนี้ คือ ปัญหาฝนตก ทำให้ไม่สามารถ ค้าขายได้ และปัญหาความไม่สงบทางการเมือง ทำให้ไม่ค่อยมีลูกค้ามาที่ท่าพระจันทร์

ความรู้ในการประกอบอาชีพในปัจจุบัน ประเมินตนเองว่ามีความรู้ในระดับปาน กลาง มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพปัจจุบัน 2 ปี โดยเรียนรู้จากการสอนของแม่ ตามที่ผู้ ศึกษาได้สังเกตจากการพูดคุยพบว่า มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจและการ บริหารธุรกิจค่อนข้างดี มีความรู้เกี่ยวกับการตั้งราคา การควบคุมต้นทุน การค้าขายให้มีกำไร และการใช้ศิลปะในการตกแต่งอาหารให้ดูน่ารับประทาน

ที่ผ่านมาเคยถูกเทศกิจจับ 2 ครั้ง เนื่องจากตั้งร้านค้าบนทางเท้า ซึ่งก่อนที่โดนจับ นั้นมัวแต่คุยโทรศัพท์อยู่จึงลืมดูว่ามีเทศกิจมา

สำหรับการคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพค้าขาย คุณพิมคิดว่าจะขายไปเรื่อยๆยังไม่คิดที่ จะเปลี่ยนอาชีพ เนื่องจากมองว่าเป็นการประกอบอาชีพหาบเร่ แผงลอย ทำให้มีรายได้เพียงพอ ในระดับปานกลาง สามารถดำรงชีวิตให้อยู่ได้

กรณีศึกษาที่ 5

แผงลอยขายอุปกรณ์และสีสำหรับลงองค์ตุคาม : รายรับน้อย ค้าขาย เพราะความสุขใจ

ป้าแหม่ม (นามสมมุติ) อายุ 65 ปี ขายอุปกรณ์และสีสำหรับลงองค์ตุคามอยู่ริม ถนนหน้าตรอกมหาธาตุ โดยเริ่มขายตั้งแต่ประมาณปี 2551 ในช่วงที่ความนิยมองค์ตุคาม โดย ได้เงินลงทุนจากลูกๆ

ปัจจุบันพักอยู่ที่ห้องแถวของตัวเองในซอยสองห้อง (ซอยสุพรรณเก่า) ทำพระจันทร์ โดยย้ายมาจากนครปฐม มาอยู่ที่ทำพระจันทร์ตั้งแต่ปี 2515 โดยมาทำโรงน้ำแข็ง ซึ่งก็ยังดำเนินกิจการมาจนถึงปัจจุบัน แต่รายได้ไม่ดีเหมือนแต่ก่อน ตอนนี้มีลูกๆ ช่วยดูแลโรงน้ำแข็ง

เหตุผลที่คุณป่าแซมหันมาทำอาชีพค้าขายแผงลอยนี้เพราะอยู่ว่างๆ ซึ่งอยากหาอะไรทำอยู่บ้านไม่ได้ทำอะไรรู้สึกเหงา จึงออกมาค้าขาย ถือว่าได้ออกมาพบปะเพื่อนฝูงและมีสังคมคนที่ค้าขายด้วยกัน ทำให้รู้สึกมีความสุข แม้ว่าบางวันจะขายไม่ได้เลยก็ตาม

ที่ตั้งแผงลอยในปัจจุบันไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพียงวางอยู่ในเขตพื้นที่ส่วนบุคคล ส่วนต้นทุนสินค้านี้ตนเองไม่ได้ซื้อเอง จะเป็นเงินของลูกๆ และลูกก็ไปหาซื้อของให้ขาย โดยจะเริ่มออกจากบ้านมาค้าขายตั้งแต่เวลา 11.00 น. – 20.00 น. ช่วงนี้เศรษฐกิจไม่ค่อยดีและคนไม่นิยมเข้าองค์ตุคามเหมือนแต่ก่อนจึงทำให้ขายไม่ได้ โดยวันที่ผู้ศึกษาไปทำการสัมภาษณ์คุณป่าแซม พี่ชายได้ 100 บาท แต่ก็ชอบมาขายของ เพราะทำให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และได้พบปะพูดคุยกับทั้งลูกค้าและเพื่อนร่วมอาชีพ และรับรู้ว่าจากโลกภายนอก

ครอบครัวป่าแซมมีรายได้จากการทำกิจการโรงน้ำแข็งประมาณเดือนละ 2-3หมื่นบาท ซึ่งนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว แต่ป่าแซมภายหลังไม่ค่อยได้ยุ่งกับกิจการโรงน้ำแข็งเท่าใดนักเนื่องจากแก่แล้วจึงให้ลูกหลานทำไป โดยตนช่วยเหลือบ้าง

อาชีพของป่าลงทุนครั้งแรกประมาณห้าพันบาท โดยที่ลูกเป็นคนลงทุนให้ หลังจากนั้นก็ซื้อของมาขายเพิ่ม ประมาณสัปดาห์ละพันกว่าบาท โดยลูกชายจะเป็นคนไปซื้อให้และจ่ายค่าต้นทุนให้ ส่วนรายได้ที่ได้จากการค้าขายป่าจะเก็บไว้ใช้จ่าย และให้เงินเด็กๆ ซึ่งจะได้กำไรประมาณ 20%

สำหรับค่าใช้จ่ายในครัวเรือนป่าไม่มีภาระมากนักเนื่องจากลูกๆ ทำงานกัน และมีรายได้จากโรงน้ำแข็ง รายจ่ายหลักของครอบครัวคือ ค่าน้ำ และค่าไฟฟ้าประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน เนื่องจากทำธุรกิจโรงน้ำแข็ง ทำให้ค่าน้ำและค่าไฟสูง รายจ่ายหลักของป่าจะเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ให้เด็กๆ ไปโรงเรียนบ้าง และเงินค่าทำบุญหรือใส่ซองเวลามีงานบวช งานแต่งงาน แต่ปัจจุบันไม่ค่อยเยอะประมาณเดือนละ 500 บาท

ปัจจุบันป่ามีหนี้สินเนื่องจากการกู้ซื้อบ้าน โดยกู้กับธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงศรีอยุธยา ประมาณ 1,000,000 บาท ระยะเวลาส่งประมาณ 10 ปี ดอกเบี้ยร้อยละ 7 แต่ใช้ชื่อตนเองเป็นคนกู้แต่ลูกๆ เป็นคนผ่อนส่งบ้าน ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากส่งหนี้เป็นประจำตามกำหนดทุกเดือน และไม่ได้ก่อหนี้เพิ่ม และไม่มีหนี้นอก ระบบ โดยป่าได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องหนี้นอกระบบว่า “คนที่เป็หนี้นอกระบบแทบไม่มีวัน

จะได้ลืมน้ำอ้าปาก เพราะดอกเบ็ญเยะเยอะมาก และต้องส่งรายวัน ทำให้ต้องกู้ของใหม่ไปโปะของเก่า ทำให้ภาระหนี้สินยิ่งพอกพูนขึ้นเรื่อยๆ ยากที่จะตั้งตัวได้”

สำหรับเงินออม ป้าออมในรูปแบบของเงินฝากธนาคาร ซึ่งมีอยู่บ้างเล็กน้อย และเล่นแชร์ 2 มือ มือละ 1,000 บาท เดือนละ 2 รอบ นั่นคือต้องส่งแชร์เดือนละ 4,000 บาท เนื่องจากการเล่นแชร์ได้เงินก้อนใหญ่ และได้ดอกเบ็ญดี แต่ก็เล่นแชร์ไปโดยที่ไม่ได้คิดอะไร ป้ากล่าวว่า “เล่นแก้เซ็ง” เนื่องจากไม่มีความเดือดร้อนเรื่องเงินทอง เพราะปัจจุบันมีกินมีใช้อยู่แล้ว

ป้ามีปัญหาสุขภาพ คือปวดขา และปวดหลัง ตามปกติของผู้สูงอายุ โดยการรักษายาบาลไม่ต้องใช้เงินมาก เนื่องจากป้าใช้บัตรประกันสุขภาพของผู้สูงอายุ แต่อาชีพที่ค้าขายอยู่ก็ไม่ถือว่าเป็นงานที่หนัก ถือว่าได้ออกจากบ้านมานั่งเล่น พุดคุย ทำให้สุขภาพจิตดี ไม่ค่อยมีปัญหาครอบครัว แต่ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพแฝงลอยขายอุปกรณ์และสีสำหรับลงสีองค์ตุ๊กตาคือ สภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซา และกระแสความนิยมองค์ตุ๊กตาคือลดลง ความรู้ในการประกอบอาชีพปัจจุบันมีไม่มากนัก เนื่องจากไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับองค์ตุ๊กตาหรือพระเครื่องมากเท่าไร เพราะขายเพียงแต่อุปกรณ์ลงสีเท่านั้น แต่จากประสบการณ์การค้าขาย 2 ปี ทำให้ตนรู้ว่าสีใดดีสำหรับการลงสีองค์ตุ๊กตา

ป้าไม่มีการจัดทำบัญชีเนื่องจากทำไม่เป็น และไม่คิดว่าจำเป็นจะต้องทำบัญชี เพราะรายได้และรายจ่ายไม่ได้มาจากการค้าขายอย่างเดียว และถ้าพึ่งแต่การขายสีองค์ตุ๊กตาเพียงอย่างเดียว หากไม่มีรายได้จากอาชีพอื่น คือว่า อาชีพนี้ไม่ทำให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต แต่ก็ยังคิดที่จะขายต่อไป เพียงแค่มีความสุขดี และปัจจัยเรื่องในการประกอบอาชีพนี้คือทำให้ได้พบปะเจอผู้คน เข้าสังคมกับเพื่อนร่วมอาชีพ ไม่เหงาและมีความสุขดี

กรณีศึกษาที่ 6

หาบเร่ขายอาหารแปรรูป : มีรายได้ในระดับยังชีพ หนี้สินเล็กน้อย

คุณถนอม (นามสมมุติ) อายุ 53 ปี ขายอาหารแปรรูปจำพวกปลาสดแดดเดียว, ปลาหมึกย่าง, ปลากระตักแห้ง โดยเป็นหาบเร่มีอุปกรณ์การขาย คือ กิไลชั่งน้ำหนักสินค้า และหาบ 1 คู่ คุณถนอมเป็นคน อ.บางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งปัจจุบันก็ยังอยู่ที่บ้านแต่จะมาขายของที่ท่าพระจันทร์ โดยจะนอนค้างที่หน้าร้านค้าแถวท่าเรือท่าเตียน 10 วันจะกลับบ้านที่อยุธยาโดยการขึ้นรถโดยสารสาธารณะ

การค้าขายจะขายหลายแหล่ง โดยจะขายที่ท่าพระจันทร์บริเวณซอยมหाराช ในวันพระและวันอาทิตย์ ซึ่งมีตลาดผักผลไม้ ขายเวลา 10.00 – 18.00 น. หรือถ้าวันไหนขายหมดเร็วก็

กลับเร็ว การเดินทางก็จะเดินขามาเรื่อยๆจากท่าเตียนและมาหยุดขายที่ชอยมหาราช โดยไม่เสียค่าที่ เนื่องจากที่ตรงนั้นเป็นที่ส่วนบุคคล ซึ่งเจ้าของพื้นที่เป็นร้านให้เช่าพระเครื่อง ให้ที่ขายของได้โดยไม่คิดค่าเช่า

วันที่ไม่ได้ขายที่ทำพระจันทร์ จะไปขายที่ดาวคะนองและคลองเตยสลับกันไป สาเหตุที่ไม่ขายแหล่งเดียวเพราะ อาหารแปรรูปที่ขายนั้นผ่านการถนอมอาหารแล้วสามารถเก็บได้นาน ผู้บริโภคที่ซื้อไปอาจจะรับประทานไม่หมด ถ้าขายที่เดียวจะทำให้ขายไม่ดี เพราะอาจจะยังนำไปปรุงอาหารไม่หมด จึงเปลี่ยนที่ขายสลับวันไปเรื่อยๆ

ของที่ขายจะมีพ่อค้านำมาส่งให้ถึงที่ โดยพลาสติกแดดเดียวจะมาจาก อ.บางบ่อ จ.สมุทรปราการ และได้เครดิต โดยจะต้องจ่ายเงินในครั้งที่รับสินค้าในครั้งถัดไป

แต่ก่อนที่จะมาค้าขายนั้น ประกอบอาชีพทำไร่นานา ที่ จ.พระนครศรีอยุธยา อยู่กับครอบครัวมีสามีและลูก 2 คน ซึ่งสามีทำนาอยู่ที่อยุธยา ลูกสาวคนโตทำงานเป็นพนักงานบัญชีของโรงเรียนและลูกสาวคนเล็กกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษา แต่รายได้ไม่เพียงพอค่าใช้จ่าย ประกอบกับเพื่อนบ้านละแวกเดียวกันมาขายสินค้าจำพวกอาหารแปรรูปที่ กทม.กันหลายคน และมีรายได้ดี จึงเริ่มเรียนรู้และศึกษาการประกอบอาชีพนี้จากเพื่อนบ้าน และ ต้องฝึกเข้ามาขายของใน กทม.บ้าง ซึ่งก็คิดว่าประสบความสำเร็จดี

รายได้จากอาชีพหาบเร่ขายสินค้าชนิดนี้ทำให้มีรายได้ประมาณวันละ 500 บาท หลังหักต้นทุนแล้ว โดยจะลงของครั้งหนึ่งประมาณ 5,000 บาท เธอประเมินว่าเป็นอาชีพที่มีรายได้ค่อนข้างสม่ำเสมอ ตั้งแต่ค้าขายมายังไม่เคยขาดทุน เนื่องจากสินค้าที่ขายสามารถเก็บไว้ได้นานและสามารถขายได้เรื่อยๆ เพียงแต่ยอดขายจะน้อยลงในช่วงนี้

เงินออมมีประมาณ 80,000 บาท ซึ่งรูปแบบในการออมเป็นเงินฝากธนาคารไว้ และฝากกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในอนาคตและเป็นค่าศึกษาเล่าเรียนของบุตร มีภาระหนี้สินประมาณ 50,000 บาท ที่กู้มาให้ลูกสาวคนโตสร้างบ้าน แต่ลูกช่วยส่งหนี้ด้วย ซึ่งเป็นการกู้จากเงินของตนที่ฝากกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านไว้ 50,000 บาท จึงไม่ต้องมีหลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกันในการกู้ โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี ระยะเวลาส่งหนี้ 10 เดือน เคยเล่นแชร์แต่โดนโกงจึงไม่เล่นอีก

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพแทบจะไม่มี เพราะชอบอาชีพค้าขาย เนื่องจากรายได้ดี งานอิสระและไม่เครียด เพียงแต่ไกลบ้าน 7-10 วันจะได้กลับบ้านไปเจอหน้าสามีและลูกครั้งหนึ่ง มีความรู้ในการประกอบอาชีพในปัจจุบันปานกลาง ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจและระบบบริหารธุรกิจในระดับปานกลาง ไม่คิดที่จะทำบัญชีเนื่องจากปัจจุบัน

ไม่ค่อยมีรายจ่ายอะไรมากนัก มีเพียงค่าอาหารวันละประมาณ 100 บาท ซึ่งพอมีเงินเหลือออม บ้างอยู่แล้ว และประเมินว่าอาชีพหาบเร่ขายอาหารแปรรูปแบบนี้ ทำให้มีรายได้เพียงพอในระดับ มาก

ไม่มีปัญหาเรื่องสุขภาพ เพราะได้ทำงานออกกำลังกายร่างกายจึงแข็งแรง ความคาดหวังต่ออาชีพนี้คิดว่าจะขายเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะทำไม่ไหว หากไม่ได้ค้าขายแล้วก็จะทำ ไร่ทำนาอยู่ที่บ้าน ที่ จ.พระนครศรีอยุธยา

กรณีศึกษาที่ 7

แผงลอยขายขนม : มีรายได้ในระดับยังชีพ มีเงินออมเล็กน้อย

คุณยายน้อย (นามสมมุติ) อายุ 65 ปี ชายชนมกุฎีจีน อยู่หน้าคลินิกทวีชัย บริเวณ ถนนข้างลานคนเมืองท่าพระจันทร์ โดยประกอบอาชีพค้าขาย ที่ท่าพระจันทร์มาประมาณ 35 ปี ก่อนหน้าขายขนมเบื้องไทย บริเวณท่าพระจันทร์ นาน 10 ปี แต่มีปัญหาเรื่องเทคนิคไล่ที่บ่อย ต้อง ย้ายอุปกรณ์เป็นประจำบางครั้ง 10 ครั้ง/วัน และโดนเจ้าหน้าที่ยึดเตาสำหรับทำขนมเบื้อง จึง โหมโยนอุปกรณ์ที่เหลือทิ้งลงน้ำ และหันมาขายชนมกุฎีจีนแทน เพราะไม่ต้องลงทุนมากและไม่ ต้องเตรียมของทำขนมขายเนื่องจากชนมกุฎีจีนจะมีคนนำของมาส่งให้ถึงที่ขาย อีกทั้งยังตั้งร้าน ขายและสามารถย้ายหนีเทคนิคได้ง่าย แต่ในระยะหลังเทคนิคลดความเข้มงวดลงไม่มีการจับกุม เหมือนสมัยก่อน

ที่ขายของปัจจุบันขายมานานเกือบ 20 ปีโดยไม่เสียค่าที่เนื่องจากเจ้าของที่ซึ่งเป็น ร้านอาหารมีความสนิทสนมกันมาตั้งแต่ยังเด็ก

ยายจะค้าขายทุกวัน โดยเดินทางจากวัดอรุณฯ ด้วยวิธีเดินมาที่สะพานปิ่นเกล้าแล้ว นั่งเรือข้ามฟากมาท่าพระจันทร์ จากนั้นเตรียมอุปกรณ์ขายของที่ฝากไว้ที่ร้านขายอาหารด้านหลัง เวลา 8.00 น. จะมีชนมกุฎีจีนมาส่งถึงที่ตามที่ได้สั่ง โดยช่วงนี้จะลงทุนประมาณ 400 บาท ขาย ได้ 600-700 บาท ซึ่งสมัยก่อนจะขายได้มากกว่าปัจจุบัน

ที่พักอาศัยเป็นบ้านซึ่งปลูกบนพื้นที่เช่า โดยเจ้าของที่ให้เช่าเดือนละ 200 บาท และอยู่มานาน 30 ปี โดยอยู่รวมกันหลายครอบครัว และช่วยกันออกค่าใช้จ่าย ซึ่งยายจะอยู่กับ ครอบครัวลูก ๆ อีก 3 ครอบครัว

คุณยายยึดหลักการกินอยู่แบบพอเพียง โดยออมในรูปแบบเงินสดติดตัวไว้ประมาณ 2,000 บาทและไม่มีภาระหนี้สิน

เหตุผลที่เลือกประกอบอาชีพค้าขายเพราะชอบงานอิสระไม่ชอบเป็นลูกจ้างใคร

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพช่วงนี้คือเศรษฐกิจไม่ค่อยดี ปัจจัยเกี่ยวกับการประกอบอาชีพคือได้ที่ขายฟรีและทำเลดี ทำให้มีลูกค้าค่อนข้างมาก เคยมีขาดทุนบ้างในบางครั้งเนื่องจากขายไม่ได้ แต่โดยรวมแล้วจะมีกำไรทุกวัน

ปัญหาสุขภาพของคุณายเป็นความดันปวดเข่า ปวดหลัง เนื่องจากมีอายุมากแล้ว รักษาพยาบาลโดยไม่ใช้สิทธิบัตรทอง ทำให้ไม่มีภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาลมากนัก

ไม่มีปัญหาเรื่องการเลี้ยงดูบุตรหลานเนื่องจากโตและทำงานหมดแล้ว รายได้ที่ได้มา แยกกันใช้จ่าย ลูก ๆ ไม่ได้แบ่งให้คุณยาย เนื่องจากแต่ละคนก็มีภาระครอบครัวของตน

คุณยายไม่เคยขัดสนเรื่องเงินทองเนื่องจากจะกินอยู่และใช้จ่ายตามเงินที่ได้รับมา ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ในอนาคตคาดหวังกับชีวิตไว้ว่าจะขายต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะหมดแรงและมองว่าอาชีพค้าขายมีรายได้เพียงพอในระดับปานกลาง

กรณีศึกษาที่ 8

แผงลอยขายขนม : มีรายได้ในระดับยังชีพ มีหนี้สินเล็กน้อย

ป้าใจ (นามสมมุติ) อายุ 48 ปี เป็นคนกาฬสินธุ์ อำเภอกมลาไสย การศึกษาระดับ มศ.4 ป้ามาขายส้มตำตรงนี้ได้ 1 ปีเศษ เดิมป้าขายอยู่ที่สนามหลวง ขายได้ 7 ปี แต่มักโดนไล่ที่จากเทศกิจและมักมีคนมาขโมยของเนื่องจากคนพลุกพล่านจึงได้มาขายที่หน้าประตูนี้ ซึ่งคนน้อยลงและขายได้กำไร 400-500 บาท/วัน

ก่อนป้ามาทำอาชีพนี้ป้าเป็นสาวโรงงานทำโมเดลรถ ที่ฉะเชิงเทรา เจ้านายเป็นคนฮ้างง แต่ถูกเลิกจ้างเพราะภาวะเศรษฐกิจ ทำได้ 14 ปี หลังจากออกมาก็มาขายส้มตำเลย เพราะจำเป็นต้องหาเลี้ยงชีพ โดยเงินลงทุนมาจากเงินเดือนเดือนสุดท้ายประมาณ 6,000 บาท ไม่ทำก็ไม่ได้ ไม่ได้ทำส้มตำเก่งมาก่อนแต่ว่าต้องหาเลี้ยงชีพ ก็เริ่มขายวันแรกมาขายได้กำไร 400 บาท ก็รู้สึกดีใจ เพราะทำงานโรงงานไม่ได้เงินเท่านี้ ก็เลยทำส้มตำขายตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ตอนมาทำอาชีพนี้ ช่วงแรกก็ทำกับลุง ซึ่งมีอาชีพขับรถรับจ้าง แต่ปัจจุบันไม่ได้ขับแล้วเนื่องจากปัญหาสุขภาพ (เส้นเลือดสมองตีบ) ปัจจุบันก็เลยขายส้มตำคนเดียว ส่วนลุงช่วยจัดของได้บ้างแต่ไม่มีรายได้อื่น

ปัจจุบันอยู่กับลุง (อายุ 50 ปี) 2 คนแถวย่านมรราช ส่วนลูกสาวแต่งงานไปอยู่แถวบางบ่อ (ลูกเขยมีบ่อกุ้ง) ส่งเงินมาให้ใช้เป็นครั้งคราวแล้วแต่จะขอ เช่น ค่างวดรถยนต์ Vigo / ค่าพรบ. / ค่าเงินประกัน AIA (ป้าทำให้พี่ชายแต่เป็นผู้เอาประกัน)

ซึ่งที่พักอยู่เป็นห้องเช่าเดือนละ 1,000 บาท และค่าน้ำ/ไฟ เดือนละ 600 บาท โดยประมาณ นอกจากนี้ก็มีค่ากินอยู่ (ค่าอาหาร/นม/ยา) ประมาณเดือนละ 6,500 บาท

ในการทำของมาขายล้มตำ ป้าต้องตื่นตั้งแต่ ตีสยาม เพื่อไปซื้อของที่ตลาดมหานาค โดยมีต้นทุนวันละ 1,000 บาท แล้วกลับมาจัดของโดยมีลุงมาช่วย หลังจากนั้นนั่งรถสามล้อ 60 บาทเพื่อมาขาย

ก็จะมาขายถึงที่ท่าพระจันทร์ ประมาณ 10.00 และขายถึงประมาณ 16.00 น. โดยจะได้กำไรเฉลี่ยตกวันละ 400-500 บาทในแต่ละวันก็มีกำไรมากกว่าขายที่สนามหลวง มาขายตรงนี้ก็ดีตรงที่ไม่มีค่าเช่า นาน ๆ จะมีเทศกาลก็จะให้เป็นของไปมากกว่า แล้วก็ดีตรงที่อยู่แบบพี่น้อง เสื้อผ้าก็ได้จากร้านเย็บผ้าข้าง ๆ ให้ บางทีนักศึกษาไปเมืองนอกก็ซื้อของมาฝาก บางที่เจ้าหน้าที่มหาลัยก็เอากาแฟมาให้กิน

เรื่องของการอบรมตั้งแต่ทำมาก็ไม่เคยอบรม ส่วนเรื่องกลุ่มต่าง ๆ ก็มีเข้ากลุ่มฌาปนกิจ เข้ามาได้ 17 ปี แต่เป็นกลุ่มที่กาฬสินธุ์

ส่วนเรื่องหนี้สินก็มีสองส่วนคือ หนี้สินจากการกู้ยืมเงินไปสร้างบ้าน จำนวนเงินกู้ 100,000 บาทโดยใช้ที่ดิน 4 ไร่ 2 งานเป็นหลักค้ำประกัน แล้วอีกส่วนก็เป็นของกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 20,000 บาท โดยส่วนแรกเอามาสร้างบ้านเต็ม ๆ ส่วนที่มาจากกองทุนหมู่บ้านจำไม่ได้ เพราะเอามากี่ใช้โน่นใช้นี่หลายอย่าง

ปัจจุบันไม่มีเงินออม ส่วนเรื่องหนี้สินคาดว่าปีหน้าก็จะลดลงเพราะไม่มีค้างงวดแล้ว

สำหรับเรื่องสุขภาพก็มีแต่ลุงที่ไม่ดี สำหรับป้าสุขภาพดีได้รับการตรวจหมดแล้ว และจะขายไปเรื่อย ๆ トラบที่มีแรงขาย เพราะตรงนี้ดีทำเลดี มีรายได้พอใช้ เพียงแต่ไม่มีเก็บ และเมื่อไม่มีแรงประกอบอาชีพค้าขายแล้วก็จะกลับไปอยู่บ้านที่กาฬสินธุ์ ต่อไป

4.4.3 กลุ่มที่มีเงินออม

กรณีศึกษาที่ 9

แผนลดยาขายรองเท้า : คิดอยากเปลี่ยนอาชีพ

คุณวิไล (นามสมมุติ) อายุ 23 ปี เป็นคนกรุงเทพฯโดยกำเนิด ขายรองเท้ายางอยู่บริเวณลานคนเมืองท่าพระจันทร์ ปัจจุบันยังโสด มีสถานะเป็นผู้อาศัยในครัวเรือน สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ในระหว่างที่รอหางานทำจึงมาขายรองเท้าที่ท่าพระจันทร์ โดยขายมา 8 เดือนแล้ว ปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่ชุมชนวัดดุสิตาราม ระยะทางไกลจากท่าพระจันทร์ ประมาณ 2 กม. วิธีการเดินทางมาค้าขายโดยทางเรือ ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง โดยที่รองเท้าที่ขายจะไปซื้อจากสำเพ็งและนำมาขายที่ท่าพระจันทร์ มีรายได้ประมาณ 7,000 – 8,500 บาทต่อสัปดาห์ แต่รายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับจำนวนลูกค้าในช่วงนั้น

ในครอบครัวอยู่กัน 6 คน คือ พ่อ แม่ และญาติอีก 3 คน ซึ่งประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย

โดยการค้าขายมีต้นทุนสินค้าประมาณ เดือนละ 10,000 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในเรื่องการเช่าที่ค้าขาย ค่าพาหนะโดยการนั่งเรือมาเดือนละประมาณ 300 บาท ในครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายเป็นค่าอาหารและเครื่องดื่มประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน ค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ประมาณเดือนละ 2,000 บาท และมีเงินเหลือออมประมาณเดือนละ 1,000 บาท โดยมีระยะเวลาการออมไม่แน่นอน โดยมีวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน และใช้จ่ายในอนาคต รูปแบบการออมจะออมผ่านเงินฝากธนาคารและเล่นแชร์ ที่เลือกการเล่นแชร์เพราะได้ดอกเยอะกว่าออมผ่านธนาคาร

คุณวิไล ไม่มีภาระหนี้สินเลย เพราะเมื่อไม่มีเงินก็จะหยิบยืมจากคนในครอบครัว ซึ่งแต่ละคนมีอาชีพและมีรายได้กันทุกคน

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพหาบเร่ แผงลอย คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการเมือง ส่งผลให้ลูกค้าไม่ค่อยซื้อของ ความรู้ในการประกอบอาชีพปัจจุบัน และความเข้าใจในการประกอบธุรกิจ และการบริหารธุรกิจ มีในระดับมากที่สุด เพราะจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และได้นำองค์ความรู้ที่ได้เรียนมา มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ

เธอเรียนรู้การประกอบอาชีพนี้จากการสอบถามแม่ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ของเธอ โดยไม่ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพจากหน่วยงานอื่น

โดยสาเหตุที่เลือกอาชีพนี้เพราะเป็นอาชีพที่อิสระ เป็นนายตนเอง ไม่ต้องเป็นลูกจ้างคนอื่น และสามารถวางแผนจัดการเวลาของตนเองได้

ที่ผ่านมาไม่เคยถูกเทศกิจจับ นับตั้งแต่ค้าขายมายังไม่เคยขาดทุน แต่รายได้ลดลงกว่าช่วงที่ขายตอนแรก ทำให้ส่งปัญหาถึงสุขภาพเพราะเครียดเนื่องจากขายของได้ไม่ดี ทำให้มีรายได้ลดลง เธอมีความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพไปทำงานเป็นพนักงานบริษัท ทำให้ยังไม่แน่ใจว่าจะประกอบอาชีพค้าขายแผงลอยตลอดไปหรือไม่ แต่หากได้งานบริษัทที่สมัครไว้ก็จะเลิกค้าขาย แต่หากไม่ได้งานก็จะขายของไปเรื่อยๆ และอาจจะขยายการค้าในระดับที่มีกิจการมีร้านขายของเป็นของตนเอง ความคาดหวังในตอนนี้อยากให้เศรษฐกิจดีขึ้นจะทำให้ค้าขายได้มากขึ้น ในอนาคตคาดหวังกับชีวิตไว้ว่าอยากมีฐานะทางการเงินที่มั่นคง

กรณีศึกษาที่ 10

เร่ขายล็อตเตอรี่ : มีรายได้หลายทาง ไม่มีหนี้สิน สะสมทุนเพื่อทำธุรกิจ

คุณอาร์ต อายุ 27 ปี ขายล็อตเตอรี่อยู่บนถนนตรงข้ามวัดมหาธาตุ เขาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง ขายล็อตเตอรี่ในลักษณะเร่ขายโดยมีกระเป๋าแผงล็อตเตอรี่ และขยับที่ขายไปมาในละแวกเดียวกัน เขาจึงไม่เสียค่าที่ โดยการขายจะไม่ได้ขายทุกวัน แต่จะขายเฉพาะช่วงก่อนวันประกาศผลรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล ประมาณ 1 สัปดาห์

โดยค้าขายที่ทำพระจันทร์มาแล้วประมาณ 4 เดือน สาเหตุที่เลือกมาขายล็อตเตอรี่ที่ทำพระจันทร์เพราะมีป่าเคยขายล็อตเตอรี่ที่นี่มาก่อน ปัจจุบันป่ามีอายุมากแล้ว ขายไม่ไหว จึงออกมาขายแทนที่ของป่า โดยเขาจะขาย 2 แหล่งคือ ช่วงเช้าขายที่วงเวียนใหญ่ เวลาประมาณ 06.00 – 09.30 น. และจากนั้นจะขยับมาขายที่ทำพระจันทร์ เวลา 10.00 – 17.00 น. โดยรับล็อตเตอรี่มาจากหน้ากองสลากที่ถนนราชดำเนิน

ก่อนหน้าที่จะมาเร่ขายล็อตเตอรี่ เขาเคยทำงานอยู่บริษัทผลิตปุ๋ยได้ประมาณ 1 ปี 3 เดือนจึงลาออก เนื่องจากที่บ้านทำกิจการทำประตู่เหล็กตัด จึงออกมารับจ้างที่บ้านทำได้วันละ 200 บาท และขายล็อตเตอรี่ไปด้วย

เขาเป็นคนกรุงเทพโดยกำเนิด ปัจจุบันพักอยู่ที่บ้านของพ่อแม่ แถวบางบอน ฝั่งธนบุรี เดินทางมาค้าขายโดยรถโดยสารสาธารณะ ใช้เวลาเดินทางประมาณครึ่งชั่วโมง

มีรายได้จากการขายล็อตเตอรี่ประมาณเดือนละ 10,000 บาท และรายได้จากการรับจ้างที่บ้านทำประตู่เหล็กตัดวันละ 200 บาท รวมรายได้ประมาณเดือนละ 15,000 บาท ซึ่งมี

รายได้ค่อนข้างสม่ำเสมอ มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาค้าขายวันละ 20 บาท ค่าอาหารเดือนละประมาณ 3,000 บาท และไม่มีภาระหนี้สิน นอกจากเงินที่ใช้จ่ายแล้วเขาเหลือเก็บออมเป็นเงินฝากธนาคาร โดยมีระยะเวลาและจำนวนเงินออมที่แน่นอนเดือนละ 5,000 บาท โดยมีวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อเก็บไว้ลงทุนทำธุรกิจในอนาคต

สาเหตุที่เลือกประกอบอาชีพนี้เพราะเป็นอาชีพที่อิสระ และขายเฉพาะช่วงที่ใกล้วันหยุด โดยเรียนรู้การประกอบอาชีพจากป้า และได้เงินทุนเพื่อลงทุนครั้งแรกจากป้า ส่วนการไปซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลมาขายต้องมีป้าไปซื้อเป็นเพื่อนด้วย

ที่ผ่านมายายหมดตลอดไม่เคยขาดทุน แต่ปัญหาเศรษฐกิจไม่ดีและปัญหาความไม่สงบทางการเมืองทำให้ยอดขายไม่ค่อยดี แต่เขาปรับตัวได้ด้วยการใช้ความรู้ทางด้านการตลาดและการบริหารธุรกิจที่ได้เรียนมา มาประยุกต์ใช้ในการค้าขาย เช่นการพูดคุยเจรจากับลูกค้า การเล่าประสบการณ์ฝัน เลขเด็ดที่เคยมีคนซื้อร้านตนเอง แล้วถูกรางวัลทำให้คนเชื่อถือและมีการใช้กลยุทธ์ด้านราคา โดยร้านอื่นจะขายฉบับละ 110 บาท แต่เขาจะขาย 100 บาท โดยจะติดป้ายราคาเฉพาะวันที่สลากจะออก 1 วัน จนเป็นที่รู้กันในบรรดาลูกค้า ว่าร้านนี้จะขายแค่ฉบับละ 100 บาท

ในทัศนะของเขาการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยทำให้เขามีรายได้เพียงพอในระดับมาก โดยปัจจัยที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพคือ การที่เรามีเลขดังมากก็จะทำให้ขายได้มาก และการที่มีการศึกษาสูงทำให้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการค้าขาย โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะขายไปเรื่อยๆพร้อมกับการรับจ้างที่บ้าน จนกว่าจะสะสมทุนได้เพียงพอที่จะทำธุรกิจส่วนตัว โดยตั้งเป้าหมายอนาคตไว้ว่าจะเปิดร้านออกแบบศิลป์ และทำป้ายโฆษณา